Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Сентэмнай 1921 оной октябриин 21-hэз гарана | № 22 (15645) | 1981 оной январиин 27, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ БОЛОН СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

«1981 ондо хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бэлдэхэ, тэрэнние үнэргэхэ нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» тогтоол КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаа.

Байгша оной хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдые хаа саг соонь, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ зорилготойгоор КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, союзна республикануудай Компартинуудай ЦК болон Министрнүүдэй Советүүдые, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствые, СССР-эй Мелиорацийн болон үһанай ажахын министерствые, СССР-эй Госкомсельхозтехникые, СССР-эй Бэлэдхэлэй министерствые, СССР-эй Эдеэ хоолой промышленностийн министерствые, СССР-эй Хүнгэн промышленностийн министерствые, Центросоюзые, партийн хиаарнууд, областьнуудай болон районуудай комитетүүдые, автономито республикануудай Министрнүүдэй Советүүдые, арадай депутатуудай нютагай Советүүдэй гүйсэдкомуудые, хүдөө ажахын нютагай органуудые, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые иигэжэ уялгалаа:

— 1981 оной хабарай тарилгые агротехническэ эрхим хэмжээндэ үнэргэхын тулаа үрэнэ хүргэнэр тургэнөөр бэлдажэ, тэрэнние тарилгын эрхим шанарта хүргэхэ нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха. Колхоз, совхозуудые болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудые эрхим шанартай үрэнөөр гүйсэд хангаха гушаа нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха. Ажахынуудые ороо-тобоо-бобоо болон тэжээлэй болгодохо тарянай, ленолгунецэй үрэнөөр хангаха тургэгтэ онсо анхарал хандуулгые, тэрэшэлэн нютагтаа

ПАРТИЙНА ЖАЖАБАЙДАЛ

ҮГЛӨӨДЭР УЛАМ ҺАЙНААР ХҮДЭЛХЭ

КПСС-эй Улаан-Удэ хотын Советскэ райкомой плечум боложо «Партиин Центральна Комитедэй октябриин (1980 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй, «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүртэхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проектэй зохилдуулан, районой партийна организациин зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. КПСС-эй райкомой секретарь **Ю. Ж. Батуев** тус асуудалаар элидхэл хэ.

Арбадахи табан жэлэй туршада районой ажалшад экономикэ болон соёл культура хүгжөөхэ талаар горитой амжалтануудые туйлаа. 1980 оной декабриин 19-дэ район продукци гаргахэ, худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. Түсэбһөө гадуур 8 миллионһоо дээшэ түхэригэй продукци худалдагдаа. Промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 1975 оной-хиһоо 13,8 процентээр нэмээ.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха талаар нилээд юумэн хэгдээ. Табан жэлэй туршада капитальна барилгада 66 миллион түхэриг гүрэнэй мүнгэ зөөри гаргагдаа. Районой предприятинууд республикын колхоз, совхозуудта 2,7 миллион түхэригэй шефскэ туһаламжа хүргөө. Тэдэнэ өөһэдынгээ хүсөөр гахайн хоёр, хониной арбан байра, 3 овощехранилищи, силос болон сенажай 23 траншей баряа.

КПСС-эй ЦК-гай Октябриин (1980 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдээр, КПСС-эй ЦК-гай проектээр зоригжоһон районой ажалшад дээшэлүүлэгдэһэн социалис үялгануудые абажа, байгша ондо бүри ехэ зорилгонуудые хараалжа байна. Партиингаа XXVI съездын нээгдэтэр хоёр һарын түсэб дүүргэхэ, түсэбһөө гадуур 100 мянган түхэригэй продукци гаргаха гэжэ тэдэнэр шиидэнхэй. Ажалшадта хоёр һарын түсэбһөө гадуур 200 мянган түхэригэй эд бараан, эдеэ хоол худалдагдаха, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын талаар 24 мянган түхэригэй худэлмэри хэгдэхэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ промышленна продукци гаргаха, худалдаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ жэлэй түсэб декабриин 28-да дүүргэгдэхэ юм. Байгша ондо Буряадай академическэ драмтеатрай, багшанарай институдай корпусой, хамтын байрын, хэбэлэй байшангай, авиапредприятиин хамтын байрын барилгануud дүүргэгдэжэ, ашаглагада үгтэхэ, хэдэ хэдэн, тэрэ тоодо олон дабхар гостиницын барилга үргэлжэлүүлэгдэхэ. Республикынгаа түб хотые болбосон түхэлтэй болгохо, транспорт, хэлхээ холбоо, худалдаа наймаа саашадань хүгжөөхэ талаар бодото хэмжэнүүд абтаха.

— Манай заводой коллектив 1980 оной, мүн табан жэлэй түсэбүүдые амжалтайгаар дүүргээ, — гээд шэлэй заводой парткомой секретарь **Б. А. Лев** элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. — Түсэбһөө гадуур миллион гаран түхэригэй продукци худалдагдаа. Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, ажабайдалынь саашадань һайжаруулха, гэр байраар хангаха талаар нилээд ехэ юумэн хэгдээ. Заводоймнай бүхы худэлмэришэдэй дүрбэнэй нэгэн гэр байраяа һайжаруулһан байха юм.

Гэбэшье ажал худэлмэридэмнай горитой дутагдалнууд үзэгдэһөөр. Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха талаар предприятидамнай бии байһан арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. Ороной зарим предприятинууд манда тон хэрэгтэй түүхэй эд договорой ёһоор саг болзортоньэльгээнэгүй. Тэрэнһээ болохо, үйлэдбэридэмнай нилээд һаад хэгдэнэ. Илангаяа халуу тэсэдэг хирпинсэ дуталдана.

Кировэй нэрэмжэтэ заводой коллектив КПСС-эй ЦК-гай проектые баяр баясхалантайгаар үгтажа абаад, зүбшэн хэлсэжэ байна. Цех, участок бүхэндэ графигай ёһоор, партийна, профсоюзай, комсомолой, худэлмэришэдэй суглаан үнгэргэгдөө. Суглаануud дээрэ үгэ хэлэгшэд КПСС-эй ЦК-гай проектые үнэн зүрхэнһөө һайшаагаад, тэрээн соо хараалагдаһан зорилгонуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула бүхы хүсэ, шадалаа зорюулхаар бэлэн байһанаа мэдүүлбэ. Энээн тухай тус заводой директор **А. В. Иванов** пленумдэ хабаадагшадта хөөрэжэ үгэбэ.

«Электромашина» заводой завкомой түрүүлэгшэ **А. Х. Мухраев** үгл хэлэхэдээ, арбадахи табан жэлэй туршада заводойнгоо коллективэй ямараар худэлжэ гараһан тухай тогтобо. Завод табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэбшье, продукци гаргахэ талаар арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ шадаагүй. Эндэ архи ууха, ажалай журам эбдэхэ ушарнууд үзэгдэнэ. Гэбэшье заводой олонхи худэлмэришэд эрхим һайнаар худэлнэ, табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэншэд нилээд олон. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ продукци үйлэдбэрилгынгээ хэмжээе 26,5 миллион түхэригтэ хүргэхэ гэһэн зорилго заводой коллектив урдаа табинхай.

— Арбадахи табан жэлэй туршада «Бурятшвейбыт» нэгэдэлдэ үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха талаар ехэ юумэн хэгдээ, — гэжэ тус нэгэдэлэй оёдолшон **С. С. Басанова** хэлэбэ. Энэ үе соо үйлэдбэридэ 500 гаран элдэб техникэ, түхеэрэлгэ, түрүү технологи нэбтэрүүлэгдээ, цех болон участогуудые хубилган шэнэлхэ хэрэгтэ 100 мянганһаа дээшэ түхэригэй худэлмэри хэгдэ. Худэлмэришэдые һургаха, мэргэжэл шадабариные дээшэлүүлхэ, хүмүүжүүлхэ талаар шухаха хэмжээнүүд абтаа. Тэрэнэй ашаар худэлмэришэдэй эдэбхи, үүсхэл дээшэлээ, табан жэлэймнай түсэб болзорһоо урид дүүргэгдээ. Мүнее манай коллектив хоёр һарынгаа түсэб дүүргэн, партиингаа XXVI съездые угтаха тэмсэл хэжэ байна.

Республикымнай түб Улаан-Удэ хотын ажалшадые эд бараагаар хангалгын хэды ехээр ургажа байһан тухай «Универмагай» ахамад маймаалагша **Л. Б. Астраханцева** пленум дээрэ хэлэбэ. Ганса «Универмагай» коллектив табан жэлэй туршада түсэбһөө гадуур хүн зондо миллионһоо үлүү түхэригэй эд бараа худалдаа, тэрэнь юһэдэхи табан жэлэйхиһээ 20,4 процентээр ехэ болоно. Үдэр бүри хэдэн мянган түхэригэй элдэб янзын эд бараан худалдагдана. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ «Универмагай» коллектив худэлмэридее бүри ехэ амжалтануудые туйлаха хүсэлэнтэй.

Забайкалиин апатидай комбинадай директор **Ц. Б. Эрдынеевэй** үгые пленумдэ хабаадагшад ехэ һонирхолтойгоор шагнаба. Юуб гэхэдэ, манай республикын харьяата газар дээрэ Зүүн Сибирь болон Алас-Дурнада фосфорно үтэгжүүлгэ гаргаха түрүүшын предприяти бариндажа байна. Иимэ үтэгжүүлгэ мүнее үедэ ороноймнай евпропейскэ хубиһаа Казахстанһаа асарагдана.

Тус заводто ехэ барилга хэгдэнэ. Эндэ 436 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын худэлмэри хэгдэхэ юм. Мүнее түрүүшын туршалга хэгдээд байна. Эндэ 24 миллионһоо дээшэ түхэриг гаргагданхай. Энэ завод байгша ондо түрүүшын продукци гаргажа, республикымнай ажахынуудта эльгээхэнь. 1981 ондо 5,3 миллион түхэригэй худэлмэри хэгдэхэр хараалагдана. Энэ ехэ объектын барилга арбан нэгэдэхи табан жэл соо дүүргэгдэхэ гэжэ түсэблэхэ гэһэн дурадхал үгэ хэлэгшэ оруулба.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ 1-дэхи ПАП-ай начальник **А. К. Тапхасов**, Буряадай багшанарай институдай парткомой секретарь **В. М. Пыкин**, республикын коммунально-гэр байрын министрэй орлогшо **Л. А. Жданов**, районой Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **Н. И. Кузнецов**, Улаан-Удын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **В. П. Убеев** гэгшэд хабаадаба.

КПСС-эй райкомой пленум хэлсэгдэһэн асуудалаар зохихо шиидхэбэри абаба.

Ц. СУБАНОВ
манай корр.

ПАРТИИН ХАРАА ТҮСӨБ БҮГӘДӘ АРАДАЙ ХӘРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди

ХҮН БҮХЭНЭЙ АНХАРАЛ ТАТАНА

Манай гадар трикотаж хубсаһанай фабрика республикэ эогоошье, мүн городойнгоошье эгэзл залуу предприятинуудай нэгэн болоно. Коллективнай бүри һаяхан, 1979 оной июль һарада, эмхидхэгдэһэн юм. Гэбэшье республикынгаа үйлэдбэрилдэг промышленна продукциин хэмжээндэ горитой хубитаяа оруулдаг болонхой.

Ажалай үндэр үрэ дүнгүудые туйлажа, коллектив соогоо суурхаһан бригадануud олошороо. Үнгэрэгшэ арбадахи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэб, уялгануудые сүм дүүргэхын түлее мүрысөөндэ 52 бригада шалгаржа гараа пэ. Тэдэнэй 11 бригадань мүнее түрэл Коммунис партиингаа ээлжээтэ XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлее мүрысөөндэ оролсонхой, үндэр бүтээсэтэ ажалай үлгэр жэшээ харуулан худэлнэ. Эдэнэй дундаһаа Н. Будаева, Н. Суханова, А. Смирнова гэгшэдэй ударидадаг оёдолшодой бригадануудые нэрэлтэй. Тиихэдэ нэхэгшэд, оёдолшод гэхэ мэтэ гол мэргэжэлэй 74 худэлмэришэд КПСС-эй XXVI съездые угтуулан өөр өөрынгөө дээшэлүүлэгдэһэн үялгаабанхай. Тэдэнэй олонхидынь тус үялгануудаа дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Шэшээнь, энэ үүсхэл гаргаһан нэхэгшэ Н. Г. Варнавская, оёдолшон С. Б. Дашиева гэгшэд энэ жэлэй февраль һарын түсэбөөр худэлнэ. Тиихэдэ нэхэгшэд Т. И. Литвина, Т. Ф. Архиреева болон үшөө олон худэлмэришэдэй январь һарынгаа түсэб дүүргэнтэжэ байнхай.

Манай модельернүүдшье мүн лэ амжалтатай һайнаар худэлжэ байдаг юм. Фабрикымнай жаре гаран модель Абаканда болоһон уран һайханай соведэй харалга дээрэ үндэр сэгнэлтэдэ, һүүлдэнь гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүртэһэн байна.

Коллективэйнгээ ажалай түрүүшын амжалта, туйлалтануud тухай омогорхон хөөрөөшье һаа, бидэ өөрынгөө дутуу дунданууд, гүйсэд хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые мартахагүй зэргэтэйбди. Үнгэрэгшэ жэлдэ бидэ худалдаа наймаанай эмхи зургаануудта түсэбөөр хараалагдаһанһаа 3 миллион түхэригөөр бага трикотаж хубсаһа эльгээһэн байнабди. Тиигэжэ манай гэмээр худалдаа наймаанда ехэшүүлэй болон хүүгэдэй спортивна костюмууд, эрэшүүлэй джемпернүүд ба эхэнэрнүүдэй жакедүүд багаар үгтэбэ. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, республикынгаа арад зоной эрилтые үшөө харюулжа шаданагүйбди.

Энээнэй гол шалтагаан гэбэл, гол мэргэжэлэй худэлмэришэд дуталдана. Мүн ажалай журам, технологическа гурим эрид һайжаруулхаар байна. Үйлэдбэриин эмхидхэлэй, тэрэниие инженернэ хангалтын асуудалнуудыешье нилээд анхаралтайгаар хаража үзэхөөр.

Эд хэрэгсэлээр хангалга үшөөл һула. Үнгэрэгшэ жэлдэ бидэндэ үгтэхөөр хараалагдаһан утаһанай оройдоол жараад процентые абаһан байнабди. Эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхажа, коллективэйнгээ ажалые эршэдхэн ябуулха гэгшэ фабрикын захиргаанай, партийна, профсоюзай организациинуудай гол харюусалгата хэрэг болоно.

Гэхэтэй хамта, манай өөһэдымнай оролдолгоһоо дуулдахагүй шалтагаануud эндэ бии гээд тэмдэглэлтэй. Худэлмэришэдэй кадрнууд дуталдана гээд хэлээ һэм. Энэ асуудал яажа шиидхэхэб.Нэн түрүүн байра, байдалыень һайжаруулха шухала. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай фабрика 320 хүнэй байха хамтын байратай болоо һэн. Гэбэшье үшөө 260 гаран худэлмэришэднай байрагүй. Бидэндэ баригдажа байһан 390 хүнэй хамтын байрын барилга унжагайрна.

Манай фабрикын уужам салуу үйлэдбэриин байшантаа болоод байһые улаан-удынхид харана ааб даа. Тэд бидэндэ эд хэрэгсэлнүүдээ, бүтээһэн продукцияа хадагалха складууд дуталдана. Складуудые баржа, түмэр харгын нэгэ һалаа тэндэ татаа һаа, һайн байгаа.

Фабрикамнай проектээр хараалагдаһан хүсэндөө гүйсэд ороходоо, бүхыдөө 60 гаран миллион түхэригэй 8,5 миллион хэһэг трикотаж хубсаһа гаргадаг болохо юм. Тэрэнэй түлее сэбэрлэлгын блок дары түргэн бариха хэрэгтэй.

Эдэ бүхы шиидхэгдээгүй асуудалнууд ба гүйсэд хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд мүнее манай худэлмэришэдэй бүхэнэй анхарал татана. КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хараахаа «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүртэхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа партиин ЦК-гай проектые зубшэн хэлсэлгын үедэ энээн тухай һанамжа, дурадхалнуудаа олон хүн хэлэһэн байна юм.

Т. МЕЛЬНИКОВА,
гадар трикотаж хубсаһанай Улаан-Удын фабрикын оёдолшон.

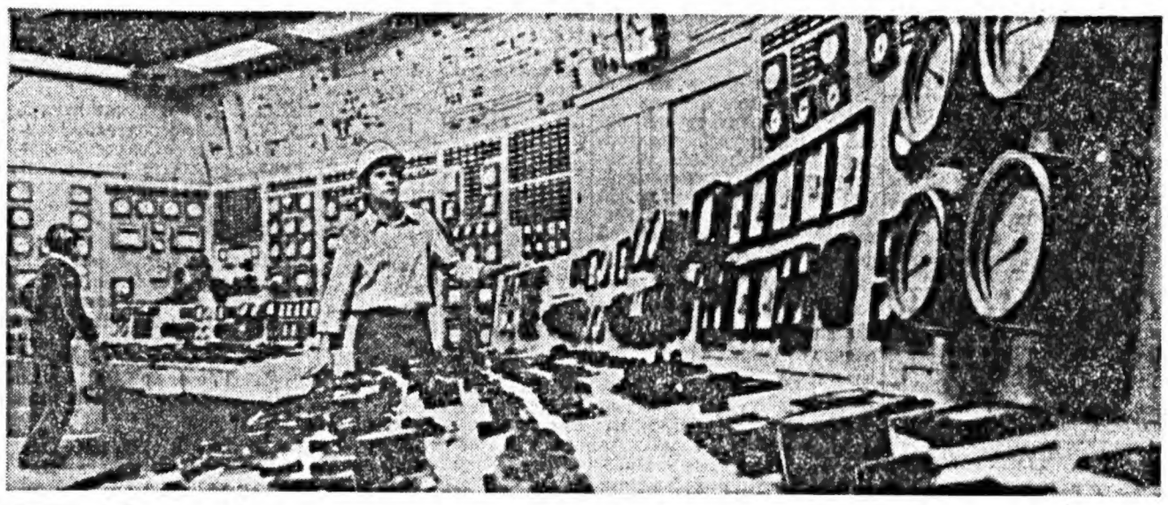

Ерээдүй тээшэ тэгүүлһэн хизаар

СУРГУТСКА ГРЭС — Ханты-Мансийска автономито округой энергетическэ зүрхэн мүн. Ороноймнай холын хойто зүгтэ оршодог энэ хүсэтэ электростанци нефтиин газ дээрэ худэлдэг юм. Хойто зүгэй городуудые, посёлогуудые, предприятинуудые, нефть болбосоролгын ажахынуудые тэрэ электрын элшэ хүсөөр хангадаг юм. Предприятиин коллектив түсэбтэ арбадахи табан жэлэй гүрэнэй түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэһэн байна. КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ станциин худэлмэришэд, мэргэжэлтэд түсэбтэ арбадахи табан жэлэй түсэбһөө гадуур 7 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилэн гаргаха гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн үялга абаһанаа эрхимээр дүүргээд, партиин съездэй шэнэ бэлэгүудые бэлдэхэ эрмэлзэлтэйгээр мүнөө худэлжэ байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сургутска ГРЭС-эй хүтэлбэрилгын блогуудай нэгэнэй дэргэдэ

ТАСС-ай фотохроникэ.

Совет орон дотор

БЕЛОРУССИ:

НУУРНУУДАЙ БАЯЛИГ

Торфын нөөсэнүүдые алмалгада, үйлэдбэриин зарим һалбаринуудые түүхэй эдээр хангалгада сапропель гэжэ бур туһалха байна. Белоруссиин уһа сөөрэмүүдтэ иимэ лай айхабтар ехэ юм. Республикын правительство тэдэнине арадай ажахыда комплексноор хэрэглэхэ программа баталан абаа.

Эрдэмтэд 250 иимэ томо нуурай оёорто сугларһан лай шэнжэлжэ, хүдөө ажахыда, барилгын материалнуудай промышленностьда, элүүрые хамгаалгада тэдэниие ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ талаар шэнжэлгэнүүдые хэһэн байна. Хоёр нуур дээрэ лай олзоборилхо оньһожоруулагдамал предприяти баригдаа. Тэдэ жэлдээ 180 мянган тонно сапропель үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг байха юм. Энэнь 4 районой тарьялан үтэгжүүлхэдэ бардам хүрэхэ. Ойрын сагта үшөө иимэ гурбан предприятиин барилга эхилхэ юм.

Мэргэжэлтэдэй тоолоһоной ёһоор, 4 миллиард шахуу тонно сапропелиин нөөсэ эндэхи уһа сөөрэмүүдтэ бии байна.

ТАДЖИКИСТАН:

ГАМТАЙГААР, ӨЗЭН ЁҺООР

Үйлэдбэриин технологиие нарижуулан һайжаруулха гэгшэ Душанбе хотын «Таджикгидроагрегат» гэһэн заводто электрын элшэ хүсэ алмаха шухала нөөсэ болоно. Предприятиин инженернүүд нэгэ деталь болбосоруулха шэнэ технологи нэбтэрүүлһэнэй ашаар . жэлдээ 120 мянган киловатт-час алмаһан байгаа.

Предприятида электрын элшэ хүсэнэй гаргашье бага болгохо арга замуудые бэдэржэ байдаг. Нёдондо жэл элдэб түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан һайжаруулһанай ашаар 500 мянган киловатт-час элшэ хүсэ алмаһан байгаа.

Таджикистанда электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгые 16 миллиард киловатт-часта хүргэхые Гол шэглэлнүүдэй проектээр хараалагданхай. Рогунска ба Байпазанска ГЭС-үүдэй барилга хэгдэнэ. Энэ-мнай айхабтар ехэ баялиг гэгшэ. Тэрэниие бүри гамтайгаар хэрэглэхэ гэгшэ тон ехэ удха шанартай. Предприятинуудай элшэ хүсэнүүдэй албануудтай хамта «Таджикглавэнерго» управлени арбан нэгэдэхи табан жэлдэ электрын элшэ хүсэ алмаха талаар нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые хараалаанхай.

АРМЕНИ:

АВТОМАТ ХЭРЭГЛЭЛГЫН АШАГ ҮРЭ

«Армхиммаш» гэдэг нэгэдэлэй һалаа замуудһаа бэлэн продукци ашаһан составууд графигай ёһоор ябуулагдадаг болоо. Автомадаар хангагдаһан складай комплексын проектнэ хүсэндөө оруулагдаһанай ашаар энэ туйлагдаба.

Предприятиин коллектив гараар хэгдэдэг хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулха ба автомадаар хангаха хэрэгтэ онсо анхараваа хандуулдаг байна. Арбадахи табан жэлдэ ашаг үрэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые нэбтэрүүлһэнэй ашаар хүдэлмэри оньһожоруулгын хэмжээн 85 процентдэ хүргэглэбэ.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ЭДЭБХИТЭД

ПРОПАГАНДИСТ - ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ

1980—1981 онуудай партийна гэгээрэлэй һуралсалда зорюулһан пропагандистнуудай ээлжээтэ семинар КПСС-эй райкомдо нёдондо намар боложо үнгэрөө һэн. Тэрэнэй түгэсхэлдэнь районой эрхим пропагандистнуудые КПСС-эй обкомой болон райкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагналга болобо. Эндэ сугларһан үзэл сурталай олохон хүдэлмэрилэгшэдэй дундаһаа Баянда Батуевич Цыренджиевые президиум дуудаба.

Хүдэржэнэн, хүрин улаан шарайтай, елэн хара үһэтэй, нюдэндөө шэлтэй, дундуур-шаг аад, саб гэмэ бэетэй хүн президиум тээшэ ошобо.

Райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаев тэрээндэ пропагандистын эрхим ажалай түлөө КПСС-эй обкомой Хүндэлэлэй грамота барюулжа амаршалаад, хэлэбэ:

— Баянда Батуевич хүтэлбэрилэтшэ байгаад, пропагандистын ажал һайнаар ябуулна. Энэ нүхэрһөө бусад жэшээ абаха ёһотой, бүгэдэ иимэ байха зэргэтэй,—гээд, райкомой секретарь тобшолоо һэн. Б. Б. Цыренджиев районой совхозуудта хэдэн жэлэй туршада отделенинүүдые эрхилэгшээр, ажахын ахамад агрономоор, райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшоор ажаллаһан намтартай.

Тиихэлээрээ тэрэ хүнүүдтэй худэлхэ нилээдхэн ехэ дүй дүршэлтэй болонхой юм.

Мүнөө Баянда Батуевич харгы замай барилга-хабсаралгын үйлэдбэриин захиргаанай начальниггаар ажалладаг. Районой ДРСУ-гай эхин партийна организациин дэргэдэ марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури шудалха дунда шатын һургуули эмхидхэгдэнхэй юм. Тус һургуулиин пропагандистаар хэдэн жэлэй туршада Б. Б. Цыренджиев хүдэлдэг.

Бидэ тус һургуулиин хүдэлмэритэй танилсабабди. Эндэ 13 һуралсагшад хэшээлнүүдтэ ябадаг. Тэдэнһээ 7 хүниинь коммунистнууд, бэшэниинь — комсомолшуud. Эндэ һуралсалай жэлэй эхинһээ программыи ёһоор, 8 хэшээл үнгэргэгдөө. «Научно-техническэ дэбжэлтын үндэһэн дээрэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань эршэдхэхэ харгы замууд» гэһэн темэ ээлжээтэ хэшээл дээрээ үзэбэ. Пропагандист Б. Б. Цыренджиев энэ темые шадамар бэрхээр найруулан хөөрэхэдөө, «Хүдөө ажахыда — ашаг үрэ ба эрхим шанар» гэһэн 12 хуудаһатай плакадуудые шадамар һайнаар хэрэглээ. Тиин ороной хүдөө ажахын хүгжэлтые харуулхадаа, нютагай, республика болон районой хүдөө ажахын тодорхой баримтануудтай холбожо шадаа. Эндэ мал ажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлгэнэ, мяха, һү, нооһо ехээр абалгада элбэг баян тэжээл, үүлтэр һайтай һүрэг, мүнөөнэй, оньһожоруулагдаһан шэнэ байрануud комплексууд, мэргэжэл түгэс кадрнууд хэрэгтэй гэжэ онсолон харуулаа.

Гадна харуулан ойлгуулха бусадшье материалнууд бии байба.

Коммунистнууд А. Н. Пестерев, эхин парторганизациин секретарь, автомашинын жолоошон, автогрейдерист И. Г. Иванов, жолоошон Б. Н. Красотенко, автобусой жолоошон, политһургуулиин староста В. В. Стальмаков гэгшэд ажалдаа эрхим жэшээ харуулхаһаа гадна, хэшээлнүүдтээ нэгэшье гээгдэнгүй, ходо ябадаг. Юрэ эндэ һуралсагшад хэшээлнүүдтээ бүгэдэ хабаададаг гуримтай юм. Һуралсагша комсомолец В. Д. Ланцов ДРСУ-гай прорабаар ажалладаг. Тэрэнэй даадаг 2-дохи прорабска участок худэлмэриингөө нёдондо жэлэй түүэб 102 процент дүүргэнхэй. Тус участок Булам тосхон шадар харгы сэхэлхэ, жэгдэлхэ болон харгын хэрэгсэлэй элдэб барилга, заһабарилгын ажалай түсэб урагшатай дүүргээ. Һуралсагша В. Д. Ланцов урмашуулагдан, мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ курсада Москва эльгээгдэнхэй. Мүн дээрэ дурсагдаһан һуралсагша А. Н. Пестерев районой нинтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. КПСС-эй райкомой гэшүүн байхадаа, пленумүүдэй худэлмэридэ хабаадалсажа үгэ хэлэдэг, һанал бодолнуудаа хубаалдадаг, райондо харгы зам һайжаруулха дурадхалнуудые оруулдаг юм. Тиигэжэ тус һургуулиин һурагшад ажалдаа, олонитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаха һургуули гаража байнхай.

Политһуралсалһаа гадна эндэ ДРСУ-да недели бүхэн-дэ худэлмэрилэгшэдэй урда графигай ёһоор, политинформаци үнгэргэгдэг болжо гуримшанхай. Өөрөө пропагандист Б. Б. Цыренджиев, ахалагша инженер Д. Д. Мункуева, ППО-гой начальник И. И. Куприянов, ахамад бухгалтерай туһалагша Н. Я. Лоскутова болон бусад политинформацинуудые үнгэргэнэ.

Тиигэжэ пропагандист Б. Б. Цыренджиев һүргуулиингаа хэшээлнүүдые районойнгоо болон предприятиингаа ажабайдалтай нягта холбоотойгоор ябуулхые оролдодог. Тиин нёдондо үнгэрһэн районой пропагандистнуудай ээлжээтэ семинар дээрэ Б. Б. Цыренджиев «Һуралсалые ажабайдалтай нягта холбоотойгоор ябуулха тухай» гэһэн темээр мэдээсэл хэжэ, дүй дүршэлөө хубаалдаһан юм. Иигэжэ пропагандист-хүтэлбэрилэгшэ Б. Б. Цыренджиев предприятиингаа ажал сэхэ эмхидхэхэнэ гадна, мүн хүмүүжүүлхы горитой хүдэлмэри ябуулна.

Эдэнэр тус һургуулидаа программыи ёһоор, ээлжээтэ темээ үзэжэ дүүргээд, КПСС-эй XXVI съездын материалнуудые шудалхаар зэһэнхэй.

Ж. БАДМАЕВ.
Хориин район.

БАМ

АЖАЛАЙ БААТАРШАЛГЫН ЗАМ

ГАИГАДА УРГАН БОДОҺОН ТОСХОН

Яхадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум БАМ-ай Зүүн участогэй Хани гэжэ тосхондо худэлмэришэнэй поселогой нэрэ олгобо.

Энэ баримтые тайлбарилха зуураа, жэлһээ үлүүтэй сагай урда тээхэнэ түрүүшын шаргын-тракторна поезд иишэ ерээ һэн гэжэ ТАСС-ай корреспондент һануулна. Анха түрүүн ерэгшэд хадын Хани горхоной эрье дээрэ бишыхан вагонуудые табижа, тэрэнэй нэрээр лагеряа нэрлэһэн юм.

«Ехэ газар» үдэрһөө үдэртэ улам дүтэ болоно. Вертолёдуud «ехэ газартай» тэдэнине холбодог. Хүйтэнэй эхилэн сасуу, автомобильнууд ябадаг болоо. Вагонуудта зэргэлээд соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжын барилганууд, һургуули, магазинууд урган бодоо.

Тындэ—Беркакит гэжэ түмэр замай барилгашад һуурин тосхоной түрүүшын ажаһуугшад болоо. Мэнэ һаяар барилга-хабсаралгын тусхай поезднууд иишэ ерэжэ, коллективуудынь түмэр замай рельсын табигдаха газар бэлдэжэ эхилхэ байна.

Д. БУБЯКИН.
Хани,
Яхадай АССР.

ГОЕШЬЕ, ТААРУУ ЗОХИДШЬЕ

Башкирһаа ерэһэн барилгашад хоёр дабхар коттеджнүүдые барижа, БАМ-ай Түбэй участогай ерээдүйн Зейск гэжэ түмэр харгын станциие бодхоожо эхилбэ. Нэгэ айлай байха байрын гэр бүхэн зуун дүрбэлжэн метр талмайтай байха юм. Ажаһуугшадта хубидаа хамһабариин ажахы эрхилхыень бууса шадарай участогууд үгтэхэ.

Мүнөө жэл түрүүшын микрорайон баригдахаар хараалагдана гэжэ ТАСС-ай корреспондент мэдээсэнэ. Тэндэ гуша гаран гэрнүүд байха. Һүүлдэ Башкирай барилгашад үргэлжэ ханатай олон дабхар байшангуудые бодхоожо эхилхэ юм.

Ф. НОВОЖИЛОВ.
Зейск,
БАМ-ай Түбэй участок.

БАМ-ай АНГУУДАЙ ЦЕХ

Амар шадарай хойто нютагуудта, БАМ-ай Түбэй участогай районуудта ан үсхэбэрилгын тусхай совхозууд эмхидхэгдэнхэй. Шэдхэ шэрэнгитэ тайгада ангуудай томо фермэнүүд баригдана, ангуудые промышленна аргаар үсхэбэрилгын үйлэдбэриин бааза байгуулагдана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ халтар хара үнэгэнэй хажуугаар хойто зүгэй сагаан үнэгэ амжалтатайгаар үсхэбэрилдэг болонхой. Үнгэрһэн табан жэлэй үедэ «Первое Мая», «Заря» ба «Ленин октон» гэжэ совхозуудта ангуудай тоо толгой гурба дахин шахуу олошорбо.

БАМ-ай барилгашад тайгын ангуудай фермэнүүдэй барилгые шефтээ абанхай.

А. КРИВЧЕНКО.
Тындэ,
Амарай область.

ТҮҮХЭДЭ ОРОХО

Байгал-Амарай түмэр замай Баруун участогай һуурин тосхонуудта корреспондентнүүдэй юрэ бусын постнууд эмхидхэгдэнхэй.

СССР-эй Науканууdай академиин Сибириин отделениин Түүхын, хэлэ бэшэгэй ба философиин институдай даабаряар нютагай һургуулинуудай багшанар, партийна ба комсомолой эдэбхитэд, барилгашад БАМ-ай барилгын худэлмэришэдэй коллективуудые бүридхэлгын шатануud тухай документнүүдые суглуулна.

ТАСС-ай корреспондент институдай нинтын туһалагша болонхой. Иимэ постнуудые эмхидхэлгэ хадаа БАМ-ай түүхэшэдэй ажал ябуулгын нэгэ шухала талань болоно гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

(ТАСС).

ҮЛЭГДЭЛНҮҮДЫЕ ХАЙШАН ГЭЖЭ ХЭРЭГЛЭХ ЭБ

Столовонууд болон хүн зонһоо, мяха-һүнэй промышленностиин ба бэлэдхэлэй предприятинуудта суглуулагдаһан эдеэ хоолой үлэгдэлнүүдые хэрэглэжэ, гахай шахан таргалуулха гэгшэ экономическа талараа ашатай туһатай ажахын һалбари болонхой. Энээн тухай бүхэроссин мүрысөөнэй гурбадахи кварталай дүнгүүд гэршэлнэ. РСФСР-эй Худалдаа наймаанай министерство болон гүрэнэй худалдаа наймаанай ба потребкооперациин худэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК тэдэнине согсолоо юм.

Россин совхозуудта, худалдаа наймаанай ба эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хамһабариин ажахынуудта үнгэрһэн зун 413 мянга шахуу гахай харууһалагдажа байгаа. Тэдэнэй рационой ехэнхи хубинь — 54 процентнь эдеэ хоолой үлэгдэлнүүд болоно. 9 һара соо 1500 шахуу тонно иимэ үлэгдэлнүүд суглуулагдажа, гахайнуудта эдюулэгдэһэн байна. Энэнь 300 мянган тонно ороо-ho хэрэглэһэнтэй адли болоно. Хамһабариин ажахынууд ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай түсэбтэ фондуудтань нэмэлтэ болгон, 64,5 мянган тонно мяха тушааһан байна.

Гурбадахи кварталда Татарай АССР-эй хамһабариин ажахынууд бусадһаа һайнаар худэлөө. Тэдэнэр 364 тонно гахайн мяха столовонуудта эльгээһэн байна. Эндэхи гахайнуудай рационой 66 процентнь эдеэ хоолой үлэгдэлнүүд болодог. Энэ хадаа РСФСР дотор эгээл эрхим дүнгүүдэй нэгэниинь болоно. Ондоогоор хэлэбэл, автономито республикын хамһабариин ажахынууд гахай шахан таргалуулгада эдеэ хоолой үлэгдэлнүүдые хэрэглэһэнэй ашаар 4 мянга гаран тонно холимог тэжээл алмаһан байна.

Татарай АССР-тэ «Залесный» совхозой коллектив амжалтатай һайнаар худэлнэ. Гахайн шэгнүүрые 1 килограммаар дээшэлүүлхын тула холимог тэжээлэй 2 единицэ гаргашалдаг юм. 1 центнер нэмэлтэ шэгнүүрэй өөрынь үнэ сэн 79 түхэриг 15 мүнгэн болодог. Энэнь мүн лэ РСФСР-тэ эрхим дүнгүүдэй нэгэниинь болоно. Тус совхоздо 12 мянган гахай харууһалха үйлэдбэриин шэнэ комплекс баригдажа байнхай.

Омско областиин худалдаа наймаанай ба худөө ажахыда хабаагүй бусад эмхинүүдэй гахайшад энэ жилдэ хөрдохёо шанда хүртэбэд. Эдеэ хоолой үлэгдэлнүүдые, нютагай бусад нөөсэнүүдые хэрэглэн, мяха үйлэдбэрилгые Сибириинхид али болохоор индустрижүүлхые эрмэлзэдэг. Ниитын эдеэ хоолой областной нэгэдэлэй «Омский» совхозой ба «Омснефтеоргсинтез» гэһэн үйлэдбэриин нэгэдэлэй «Нефтехимик» совхозой хүгжэлтын эршэ энээн тухай гэршэлнэ.

Областной түбэй хэдэн промышленна предприяти «Омский» совхозые хүгжөөлгэдэ хабаадалсадаг юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ тэдэнэй хамтын хүсөөр гахай шахан таргалуулха 16, эхэ гахайнуудые харууһалха 6 байра, 500 эхэ гахайн, шахалгада табигдаһан 300 толгой гахайн байха зунай байра баригдаа. Витаминтай ногооной гурил бэлдэхэ цех, 60 автомобилиин багтаха гараж, 2 склад баригдаба. Худэлмэришэд болон мэргэжэлтэдтэ зорюулагдаһан столово, магазин, үхибүүдэй саад, 85 байра бодхоогдоо. КПСС-эй горкомой болон обкомой, городой ба областиин гүйсэдкомуудай хүтэлбэрилэгшэд совхозой барилгые хинажа байдаг.

Бү

СОЕЛШОД—ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДТА

АЯЛГА ДУУН, АШАТАЙ ҮГЭ

Сэлэнгын районой Загустайн соёлой байшангай агитбригадые фермын һаалишад, отарануудай хонишод ходоодоо урма баяртайгаар угтажа байдаг. Тиигэнгүй яахаб! Энэ соёлой байшангай коллектив, бүхы агитбригада ажалшадые үзэл сурталай-политическэ талаарнь хүмүжүүлхэ хэрэгтэ колхозойн-гоо партийна организациин найдамтай туһалагшань боложохой. Тэдэнэр концертнэ программаяа, элидхэл, хөөрөлдөөгөө нютагай баримта мэнэмэнүүдтэ үндэнэлэн зохиёдно. Тиимэнээ тэдэнэй табиһан зугаа наадан хододоо һонор хурсаар, һонирхолтойгоор зохёогдодог тула наһаалишье, залуушье хүнүүдэй нүүрэ сэдьхэлые татана.

Дээдэ эрдэмтэй, үнинэй соёлшон Надежда Раднаевна Галданова энэ соёлой нуламтын хүдэлмэрние ударидаһаар үнинэй. Энэ нүхэр клубай хүдэлмэрние һайнаар һихидхэдэг байһан тула ганцаншье Сэлэнгын райондо бэлэг, мүн республикын соёлшодой дунда мэдээжэ боложохой. Тиигэжэ эндэхи соёлшодой коллектив али олон коммурснуудто нэгэнтэ бэшэ шалгалгай һуурнуудые эзэлһэн байна.

Соёлшодой хэхэ ажал ехэ. Тиимэшье тэдэнэр урдаа тавигдаһан зорилгоёо эрхилэн дүргэжэ, соло магтаалые хүртэнэ. Һая эндэ ерэхэдэ, колхозой правлениин бартюкомой зүгһөө энэ соёлой байшангай хүдэлмэриин тухай магтаалай үгэнүүдые нуулаа һэмди...

ДК-гай уужам салуу зал дээ 4—5 басагад плакадуудые һэлгэжэ, янза бүрнин үзэлго, шэмэгүүдые үлгэжэ байна. Тэдэнэр золгожо, хүлисаһанай һүүлээр Галина Раднаевна тухай һураг даба.

— Мүнөө ажал дээрээ үгы байна. Орондонь саг зуураар би хүдэлнэб. Нэрэ обогни — Вера Мельникова. Буряадай республикын соёл-гэгээрэлэй училищи дүүргээд, эндэ ерэжэ хүдэлнөөр жэл боложо байнаб. Миниий гол ажал — театрай талаар методист юм гэжэ нэгэ басаган харюусаба.

— Мүнөө үедэ соёлой байшангай коллективэй болон бүхы агитбригадын хэжэ байһан ажал тухай, хүдэлмэриингөө эмхидхэл тухай хөөрэжэ үгыт даа?

— Энэ тусгаар мэргэжэлтэй соёлой байшан. Мүнөө хамта дээрээ табан хүн штадтань оронхой хүдэлнэбди. Үшөө хоёр хүн — баяннист, уран шэмэглэгшэ ерэхэ. Хамта долоон хүдэлмэрилэгшэд болохобди.

— Ехэнхи хүдэлмэримнай партийн XXVI съездэ зорюулагдана. Эгээл мүнөө үедэ малшад, хонишодые комплексноор ханганаоди. Библиотекын, амбулаториин, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын болон клубай хүдэлмэрилэгшэд отара, гүүртэнүүдтэ ошоно. Мүн баһа һурагшадай болон багшанарай хоёр ондоо агитбригаданууд бии. Тэдэмнай дүтын малшадта ошодог.

— Уран һайханай бүлгэм бии гү?

— Бии даа: ехэшүүлэй, багашуулай драмын кружогууд бии. Тэдэнэр ами аминдаа программатай. Колхоз бидэндэ автобус үгэнхэй. Тэрэ автоклубые даагша Вера Дансарановагай мэдэлдэ байдаг.

Бидэнэр янза бүрнин хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэнэбди. Жэшээнь, соёлой байшанда «Загустай тосхоной ажалай үдэрнүүд» гэһэн аман журнал пятница бүхэндэ үнгэргэгдэнэ. Фермэ, отара дээгүүр «Малаа ямараар үбэлжүүлжэ байнабта?» гэһэн темэдэ хөөрэлдөөн үнгэргэдэнэ, сахилгаан хуудаһан гаргагдана. Улаан булан шэмэглэгдэнэ. Үшөө тиихэдэ «Шинии гол шэглэл—табан жэлэй түсэбэй бэелэл», «Жэшээтэ һаин хүнүүд тухай», «Ажал дуун хоёр—аха дүүнэр», «Сэрэгэйнгээ алба хэр дүүргэбэш, солдат?» гэһэн темэнүүдтэ аман журнал, хөөрэлдөө үнгэргэнэбди. Эдэ бүгэдые «Знание» бүлгэмэй гэшүүн Зинаида Дабаева эмхидхэдэг.

— Танай хүдэлмэри гансал өөрынгөө оршон соо дүүрэнэ гү?

— Үгы даа. Совхозой отделениин хоёр клубта, хүдөө ажахын техникумэй клубай хүдэлмэридэ туһалнабди. Ягодный ба Ардасаанай клубуудта баһал соёлон хүдэлмэрилэгшэд, уран һайханай бүлгэмүүд бии. Тиибэшье һаань, харилсаатай, туһалалсаатай байдагбди...

...1980 — 1981 онуудта малшадые эрхим һайнаар хангахын тула эндэ соёлой байшангай, участково больницын болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын коллективүүдэй дунда социалис мүрысөөн дэлгэрбэ. Тэрэнэй дүн һара бүхэндэ гаргагдана. Эндэ илаһан коллективтэ нэгэдэхи һуури, мүнгэн шан олгогдохо, дамжуулгын вымпел үгтэхэ юм.

—Үнгэрөөшэ жэлдэ ехэ гандуу байжа, бэрхэтэйхэн саг болоо һэн. Тиибэшье, олохон малшаднай ажахынгаа жэлые яһала һайн үрэ дүнтэйгөөр түгэсхэбэ, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Анатолий Николаевич Цыденов хөөрэнэ.

Мяха, нооһо гүрэндэ худалдалгаар арбадахи табан жэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэгдөө. Олохон малшад, хонишод шалгараа. Жэшээнь, һаалишад Цырема Мункуева, Дари Очирова, Светлана Тугтова, хонишод Надежда Петухова, Шарап Бальчинов, Мария Тогочсева, Жап Лубсанов гэгшэд хубиингаа табан жэлнүүдые дүүргэнэн байһа юм.

Тиихэдэ луговодууд нүхэд Очиров, Ахмедханов, Федотов, Ефимов, Будаев гэгшэдые магтамаар. Эдэмнай ямаршье уларилтай жэлнүүдтэ сабшалангай үбһэ ногоо үргуулааг лэ байдаг. Жэшээнь, луговод Ш. Ж. Очиров 190 гектар сабшалан дээрэһээ дунда зэргээр 38 центнер үбһэ хуряагаа.

Тиин энэ жиирэй ажахын һалбаринууд дээрэхи туйлалтануудые харахадаа, эндэ доторой ямар нэгэн элшэ хүсэн бии ёһотой гэһэн бодол түрэнэ. Тиимэ элшэ хүсэн бии. Энэмнай нинтэ-политическэ, ойлгуулламжын, соёлой хүдэлмэриин аша туһа болоно гэшэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ партийн ЦК-гай проектые колхозой ажалша коллективүүдэн дунда зүбшэн хэлсэнэ. Эндэ нютагай соёлшод, агитбригадын гэшүүд ехэхэн хүдэлмэри ябуулна.

Эдэ суглаануud аша үрэтэйгөөр үнгэрнэ. Жэшээнь, колхознигуud нютагайнгаа эрхэ байдалые хараада абан, малай бүдүүн тэжээл болохоор һолоомо, орооһо элбэгтэй хара таряа ехээр таридаг болохо, тиихэдэ Бүхын гол дээрэ 10 миллион гурбалжан метр багтаамжатай уһанай соёрэм байгуулжа, тэндэһээ хэдэн мянгаад гектар сабшалан уһалдаг болохо тухай эб хамтаараа шиидхэбэри абаһан байха юм.

Н. ЦЫБИКДОРЖИЕВ.

ДАБШАЛТЫН ШАТАНУУД

Үйлэдбэриин технико-экономическа үрэ дүнгүүд, бүтээн гаргагдадаг продукциин шанар һайжаруулагдаа.

Эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 16 процентээр ургаһан байна. Жэлэй һүүлдэ 88 мянган эдлэл хэрэгсэл Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэ хүртэнэн байгаа.

3,5 мянган шэнэ түхэлэй промышленна продукци үйлэдбэрилэгдэн гаргагдажа эхилбэ. 1,8 мянган түхэлэй хуушарһан машинануud, түхеэрэлгэнүүд, ашарадуud, приборнуud, хэрэгсэлнүүд үйлэдбэриһөө болюулагдаба.

Гол зүйлэй продукци үйлэдбэрилгэ иимэ болоо гэбэл: электрын элшэ хүсэн—1295 миллиард киловатт-час; нефть (газай конденсадые оруулалсан) — 603 миллион тонно; газ—435 миллиард кубометр; шулуу нүүрһэн—716 миллион тонно; булад —148 миллион тонно; хабтайлгагдаһан хара металл—103 миллион тонно; булад хоолой соргонуud — 18,2 миллион тонно; түмэрэй руда—245 миллион тонно; минеральна үтэгжүүлгэнүүд (условно единицээр)—104 миллион тонно; металл отолдог станогуud—1940 миллион түхэриг; приборнуud, автоматизацнин хэрэгсэлнүүд ба эдэнэй запас частьнуud—5,4 миллиард түхэригэй; нефтеашаратурануud—201 миллион түхэригэй; автомобильнуud — 2199 мянган, тэрэ тоодо: ашаанай—787 мянган, хүнгэн—1327 мянган; хүдөө ажахын машинануud—2,7 миллиард түхэригэй; мал ажалай ба тэжээл үйлэдбэрилгын машинануud—2,1 миллиард түхэригэй; орооһо хуряадаг комбайнуud—117 мянган; хлопок хуряадаг машинануud — 9,1 мянган; мүн бусад машина түхеэрэлгэнүүд, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностинин продукци ехээр гаргагдаһан байна.

Жэлэй түсэбөөр хараалагдаһанһаа ехэ газ олзоборилогдоо, приборнуud, автоматизацнин хэрэгсэлнүүд, тоолон тодорхойлолгын техникэ, хүдөө ажахын машина, оёмол зүйлнүүд, һайн шанартай аяга амһарта, мебель болон бусад зарим түхэлэй продукци үйлэдбэрилэгдэн гаргагдаа.

Шулуу нүүрһэ малтаха, хабтайлгагдаһан хара металл гаргаха, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилхэ, металл отолдог станогуudые, ашаанай вагонуudые бүтээхэ, барилгын модо, цемент, зарим түхэлэй бүд болон бусад зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ түсэб дүүргэгдээгүй гээд Центральна статистическэ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

управлениин мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Хэдэ хэдэн министерствэнүүд продукци гаргаха, һажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргээгүй.

Үнгэрһэн жэлдэ дүн хамта 189,2 миллион тонно таряан хуряагдаа. Энэнь 1979 оной-хиһоо 10 миллион тонноор ехэ байна. 98,1 миллион тонно шэнисэ, 10,2 миллион тонно хара таряан, 9,7 миллион кукуруза, 6,4 миллион тонно орооһото-бобово ургамалнуud, 2,8 миллион тонно барайгар хуряагдаа.

Хлопок-сырецэй ургаса урда үрдын жэлнүүдэйхиһээ һураггүй ехэ байба—9,96 миллион тонно. Хлопок тарижа ургуулдаг бүхы республикануud гүрэнэй хуваалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байна.

1980 ондо 15,1 миллион тонно мяхан, 90,7 миллион тонно һүн, 67,7 миллиард үндэгэн, 461,7 мянган тонно нооһон үйлэдбэрилэгдэжэ абтаа. 1979 оной-хитой жэшэбэл, үндэгэ абалга ургаһан, харин мяха, һү, нооһо үйлэдбэрилгэ зарим тэды хороһон байна.

Колхозуудай бүхы олзо оршо 21,9 миллиард түхэригтэ хүрэбэ. Энэнь 1971—1975 онуудай дундуур хэмжээнһээ халта дээшээ байна.

Ажахынуud хоорондын хамжаае, агропромышленна харилсаае хүгжөөхэ хэрэг үргэлжэлүүлэгдэбэ.

Таряа ургуулдаг хэдэ хэдэн областнуud, хизаарнуud, республикануud орооһо үйлэдбэрилхэ түсэбөө бэелүүлбэгүй. Ургаса хуряаха, таряа зөөхэ, , хүдөө ажахын продуктнуудые, тэжээл зөөхэ, хадагалха хэрэгтэ гэгдэлнүүд гараһан байна. Оньһото техникэ болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хадагалгада, хэрэглэлгэдэ дутагдалнуud үшөөл тохёолдожо байнаар.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ бүхы дээрээ 36 миллиард түхэригэй капитальна һомолголо хэгдээ. Энэнь арадай ажахыда гаргашалагдаһан мүнгэ зөөриин 27 процент болоно. Үйлэдбэриин барилганууdые хэлгэдэ 30,7 миллиард түхэриг һомологдоо.

Хүдөө ажахы 82 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэнүүдые абаба. Энэнь 1979 оной-хиһоо 5,4 миллион тоннооp ехэ байна.

Бүхы түхэлэй транспортаар ашаа зөөлгэ 6,2 триллион тонно-километр болоо гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 3 процентээр дээшэлээ.

Хэлхеэ холбооной предприятинуud продукци гаргаха түсэбөө дүүргээ. 1979 оной-хитой жэшэхэдэ, продукциин хэмжээн 6 процентээр ургаһан байха юм.

1980 ондо гүрэнэй 240 шэнэ томо ехэ промышленна предприяти, олон тоото байрын гэрнүүд, һүргуулинуud, больницануud, һүргуулидаа ороодуи хүүгэдэй эмхи зургаануud, социально-соёлой, хангалгын бусад барилганууd бодхоогдожо, ашаглалгада оруулагдаба. Хүдэлжэ байгаа предприятинуудые һэльбэн шэнэлхэ, үргэдхэхэ, шэнэ техникээр хангаха ехэ ажал хэгдээ.

Байгал-Амарай түмэр замай барилга амжалтатайгаар үргэлжэлүүлэгдэбэ. Эрхүүгэй областиин, Хабаровска хизаарай газар дайда дээрэ түмэр зам һуулгажа дүүргээ, Амарай болон Шэтын областьнуудта, Буряадай АССР-тэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана.

Хүдөө ажахыда 10,6 миллион үхэр малай харуулаһалагдаха байранууd, оньһожоруулагдамал фермэнүүд, комплекснууd, 15,6 миллион шубуудай байра барилгажа, ашаглалгада оруулагдаа. Шубуунай фабрикануудай хүсэн үргэдхэгдэһэн байна.

700 мянга гаран шахуу гектар газар уһалагдадаг болоо, 650 мянган гектар газарай намаг налхи хатаагдаа, 4,7 миллион гектарай бэлшээри уһажуулагдаа.

Бүхы һомолголгонуудһаа арадай ажахыда гаргашалагдаһан мүнгэн 133,5 миллиард түхэригтэ хүрэбэ. Энэнь 1979 оной-хиһоо 2 процентээр дээшээ байна. Хүдэлжэ байгаа предприятинуудые оньһото техникээр хангалгада, һэльбэн шэнэдхэлгэдэ 22 миллиард шахуу түхэриг гаргашалагдаа.

Барилга дээрэ ажалай бүтээсэ дээшэлбэ.

Арадай ажахыда ажалладаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тоо жэлдээ дунда зэргээр 1,9 миллионоор олошоржо, 112,5 миллиондо хүрэһэн байха юм. Колхозуудай нинтын ажахыда хүдэлдэг колхознигуудай тоо 13,5 миллион болобо.

Хүн бүхэнэй хүртэсэдэ бодото олзо оршо жэлдээ 3,5 процентээр ургаа.

1979 ондо 163,3 түхэриг байһан һаа, харин үнгэрһэн жэлдэ арадай ажахыда ажалладаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дундуур салин 168,5 түхэриг болоһон байна. Хэрэглэмжын нинтын фонднуудһаа ороһон нэмэлтэ түлбэринүүд болон хүнгэлэлтэнүүдтэй салин хүлһэн 225 түхэриг болотороо ургаа.

Колхознигуудай ажалай түлбэри 2 процентээр дээшэлбэ.

КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, 1980 ондо социальна хүгжэлтын ба арадай байдалые улам һайжаруулгын программа бэелүүлэгдэнэн байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Ауухэ дайнда хабаадагшадай байра байдалые һайжаруулха талаар ехэ юумэн хэгдээ. Колхозуудай гэшүүдэн пенси нэмэгдээ.

Үрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай рознично эд бараанай эрьесэ 268,5 миллиард түхэригтэ хүрэбэ. 1979 оной-хитой жэшэбэл, сасуудхагдамал сэнгээр 13,4 миллиард түхэригөөр ургаһан байна.

Дүн хамта 108 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдаа. Тиигэжэ 10 миллион хүн болбосон һайн гэр байрада нүүжэ оробо.

Байгаалиин нөөсэ баялигуудые зүбөөр хэрэглэхэ, оршон тойрсхи байгаалиие хамгаалха хэмжээ ябуулгануудай үргэн ехэ программа бэелүүлэгдээ. Арадай гэгээрэл, эрдэм, соёлые саашадань хүжөөхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэнэн байна.

Медицинскэ хангалга үргэдхэгдөө, хүн зоной амаралта эмхидхэхэ хэрэг һайжаруулагдаа.

Зунай XXII Олимпиин наадануud амжалтатайгаар үнгэргэгдэбэ. Энэ хадаа социалис орондо үнгэргэгдэнэн түрүүшын наадануud болоһон байна. Совет спортсменүүд толотомо илалта туйлажа, 80 алтан, 69 мүнгэн, 46 бронзо медаляар шагнагдаба.

1981 оной январиин 1-нэй байдалаар Советскэ Союзай хүн зоной тоо 266,6 миллион болоһон байна.

(ТАСС).

АЖАЛШАДАЙ БҮТЭЛҮҮДЭЭ

ХҮН ЗОНДОО ХҮНДЭТЭЙ

Сахир тосхоной больницада оробол, набтаршаг бэетэй, сагаан халаадтай эхэмэрэй нэгэ таһаргаа нүүгөө таналг руу яаралтайгаар орон, гаран ябахыень харахат. Энэмнай хэн бэ гэбэл, тус больницын сестра Софья Тойжиевна Чимитова гээшэ.

Энэ үүхэрнай Хяагтын медицинскэ училищи дүүргэнэй нүүлээр Санага нютагай больницада нэгэ хэды удэлжэнэй нүүлээр, 1976 ондо Сахиран больницада ажалаа эхилгэнэн юм. Тэрэ гэнэр мүнөө болотор эндээ хүдэлжэ баина.

Софья Тойжиевна табан жэлэй туршада больницын сестрагаар хүдэлхэ зуураа, нютагай хүнүүдтэ ехэ туһа үргэнэн.

—1976 ондо би хүндэ операцин нүүлээр Сахирай больницада хэбтээ һэм. Тиигээд Софья Тойжиевна миниий хойноһоо һаин харуулга хэжэ, хүл дээрээ бодоходом ехэ туһа хүргөө юм. Баяр һанаатай, һаихан сэдьхэлтэй, ажалдаа оролдоотой, өөрэ мэргэжэлтэ юм даа,—гэжэ Хамнийн совхозой хүдэлмэришэн С. Цыбиковын хөөрөө нэн. Тиимэл хэдэ хүн зондоо хүндэтэй яоаана ха юм.

Б. ШОЕНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Захаамин.

ЗАЙН ГАЛААР ХАНГАГДАНАГҮЙ

Хүрбэ голой хойто бэедэ оршодог һальхай гэжэ газарта Хүрбэн совхозой хониной отара байрладаг юм. Тэндэ коммунист Д. Дугаржапов гэр бүлэтэйэ хамта хүдэлнэ. КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ үндэр уялга абаһан энэ хонишомнай үбэлжэлгэдөө һайнаар оолдожэ, тус абалгаяа гарза хоролтогүйгөөр үнгэргэхые оролдоно.

Энэ намарһаа хойшо мэдэгдэхгүй шалтагаанаар носоохоо болишоһон зайн галынь малшадай сэдьхэл мүнөө зоболоно. Ушарынь юуб гэхэдэ, арба гаран хоногһоо эндэ хонид хурьгалжа эхилхээ болоо ошуу.

Энэн тухай ажахын хүлбэрилэгшэдтэ һайн мэдээжэ юм. Теэд даб дээрэ зохидо хэмжээн абтаадүй байнаар. Яалтайб?

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

Хорнин район.

БАМ-ай Буряадай участогта мүнөө 14 библиотекэ тоологдоно. Байгша ондо Токсимо, Янчукан гэжэ тосхонуудта библиотекэ нээгдэхэ юм. Баяхан Северобайкальск городто 40 мянган номтой шэнэ библиотекэ нээгдэнэ. Дүй дүршэлөөр баян библиотекарьнэр Елена Жукова, Раиса Васильева, Людмила Шарагулова гэгшэд энэ библиотекэдэ һайнаар хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: библиотекарь Раиса Балдановна Васильева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

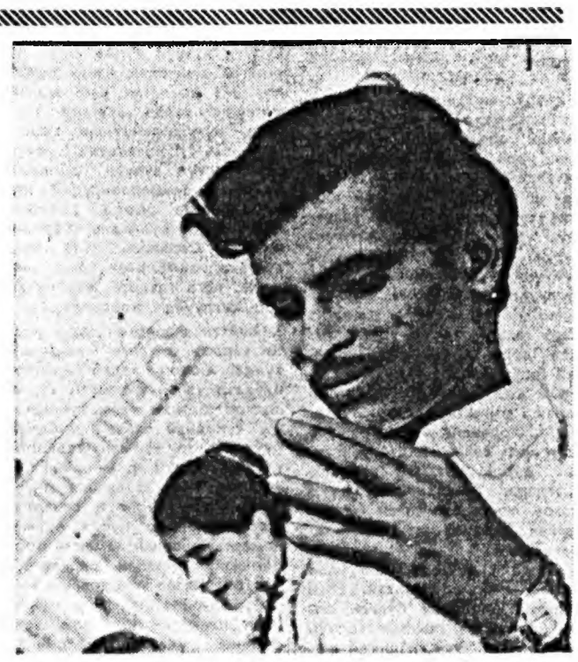

Индиин Республикын хүн зон Совет ороной ажабайдалаар ехэтэ һонирходог. Эндэ совет номуud, газетэ, журналнуud олоор хэблэгдэн гарана. Тэдэнь олоной анхарал татадаг, хүн зонине һонирхуулдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Делиин хэблэлэй нэгэ киоскын дэргэдэ.

ТАСС-ай фотохроника.

Хилын саанаһаа

ТАСС АПН

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ҺҮХЭДЭЛХЭЙН СОВЕДЭЙ ХУРАЛДААН

АНТАНАНАРИВУ. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Советдэй Президиумэй бюрогой сесси Мадагаскарай ниислэл хотодо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

Бүхы түбинүүдэй 40-өөд ороной делегадууд энэ уулзалгада хабаадалсана. Эдэнэр ВСМ-эй болон национальна хүдэлөөнүүдэй ажал ябуулгын дүнгүүдые согсолхо, 1981 ондо, удаадахи арбан жэлдэ бэелүүлхэ ажал ябуулгынгаа программые хараалха юм.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр нёдондо жэлэй декабрь һарада Индидэ ошоод байха үедөө, Персидскэ тохойн, Индиин океанай оршондохи байдалые гуримшуулан һайжаруулха талаар тодорхой дурадхалнуудые оруулһаниинь хуралдаанда хабаадагшадын анхарал ехээр татана.

Мүнөө үеын гол шухала асуудал— буу зэбсэгүүдые хуряалга, улаасхоорондын экономическа шэнэ гурим тогтоохо ба транснациональна корпорацинуудай ажал ябуулгые хянаха тухай хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдэй дурадхалнуud бюрогой зүблэхэ зүйлдэ табигдаһан байгаа.

Хүсэнүүдэй стратегическэ тэнсүүрние буруу һүргэжэ, сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо зорилготойгоор Холбоото Штадуудай бэелүүлжэ байдаг ябуулганууd хүн түрэлтэндэ ехэ аюултай байна гэжэ США-гай нинтын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, ВСМ-эй Президиумэй гэшүүн Карлтон Гудлет сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Һүүлэй үедэ Вашингтоной буу зэбсэгүүдые улам ехээр гаргаһанһаа уламжалан, зүүн болон баруун оронуудай хоорондохи харилсаан али болохоор муудхагдажа байна гэжэ Эб найрамдал хамгаалха совет комитедэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо О. С. Хархардин мэдүүлээ. Хитадай шэнэ хүтэлөэрилэгшэдэй империализмтай хушуугаа холоһонинь ушар байдалые улам хүндэ хүшэр болгоно. Эб найрамдалай хуби заяанда Вашингтоной харюусалгагүйгөөр хандажа байһан ушар США-гай хүн зоной дурьень гутаана. ОСВ-2 гэжэ договоровые эсэслэн баталхагүй гэһэн шийдхэбэрние шэнээр хаража үзэхын түлөө хүдэлөөн ургана. США-гай ядерна буу зэбсэгүүдые тодхон табиха гэһэн ябуулгын ямар ехэ аюултай байһые Европын арадууд ойлгожо эхилэнхэй.

ХАРИЛСААНАЙ ШУХАЛА ШАТА

ДЕЛИ. Экономическа ба эрдэм-техникын харилсаанай талаар совет-индиин правительствануud хоорондын комиссиин Делидэ болоһон ээлжээтэ заседани хоёр ороной хоорондохи харилсаае хүгжөөлгэдэ шухала шата болобо. гэжэ Индиин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын хэблэлдэ зорюулжа, эндэ толилогдоһон тусхай мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр 1980 оной декабрь һарада ошоод байха үедэ гар табигдаһан СССР-эй ба Индиин хоорондохи экономическа, техническэ харилсаан тухай хэлсээгээр, мүн 1979 оной март һарада гар табигдаһан Советскэ Союзай ба Индиин хоорондохи экономическа, худалдаа наймаанай болон эрдэм-техникын харилсаанай удаан болзорой программаар хараалагдаһан харилсаанай программануудые бэелүүлхэ тодорхой хэмжээнүүд заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэн байна гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Комиссиин заседани хоёр ороной үгэеэ ойлголсолгын, һарада ошоод байха үедэ гар табигдаһан СССР-эй ба Индиин хоорондохи экономическа, техническэ харилсаан тухай хэлсээгээр, мүн 1979 оной март һарада гар табигдаһан Советскэ Союзай ба Индиин хоорондохи экономическа, худалдаа наймаанай болон эрдэм-техникын харилсаанай удаан болзорой программаар хараалагдаһан харилсаанай программануудые бэелүүлхэ тодорхой хэмжээнүүд заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэн байна гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

хани барисаагаа саашадань хүгжөөхэ хүсэлэнтэй байлгын оршон байдалда үнгэрбэ гэжэ Индиин МИД-эй мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

КНДР-эй ХАРЮУ

ПХЕНЬЯН. Эхэ ороноо амгалан гуримаар нэгэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ, КНДР-эй вице-президент Ким Ирэй мэдүүлгэ эндэ тунхаглагдаа. Корейн хойто ба урда хубинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга үнгэргэхэ тухай Сеулай хархис засагай толгойлогшо Чон Ду Хванай дурадхалда харюу энэ мэдүүлгэ дотор үгтэнэ.

Хуули бусаар «президент» болоһон, хүн зоннне зэрлиг бүдүүлигээр мүрдэһэн, хюдаһанай түлөө харюусалга дааха этэгээдтэй хөөрэлдөө хэжэ КНДР шадахагүй байна гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Чон Ду Хван диктатурада эсэргүүсэдэг бүхы демократууд ба тэмсэлшэдые дары сүлөөлхэ, демократическа партинуud болон эмхинүүдые мүрдэхэеэ болихо, ороноо хёморуулха, эб эсэгүй байлгаха политикаһаа арсаха, Урда Корейһээ американ сэрэгүүдые гаргаха эрилтэ табиха ёһотой гэжэ документ дотор заагдана.

Хөөрэлдэн шиидхэһэнэй үндэһөөр ороноо нэгэдхэхэ гэжэ КНДР эрмэлзэнэ, патриотическа хараа бодол баримталдаг, арсалдаа зүришэлдөөе, фашизмые буруушаадаг хүнүүдтэй хөөрэлдэжэ эхилхээр бэлэн байна. Корейн Ажалай партийн VI съезд дээрэ, 1980 оной октябрьда орүүлагдаһан дурадхалнуud энэ асуудал шиидхэхэ бүтэмжэтэй үндэһэн болохо гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

«ЭНЭ ПОЛИТИКА ҺАЙН ҮРЭ ДҮНГҮҮДТЭЙ БАЙГАА»

ПАРИЖ. Франци 1966 онһоо хойшо Советскэ Союзтай, Европын бусад социалис ороннуудтай харилсаандаа шахардуу байдал һуларуулха, үгэеэ ойлголсохо ба харилсаа холбооной политика баримталан бэелүүлжэ байнхай,—гэжэ Франциин премьер-министр Р. Барр. Гадаадын хэблэлэй ассоциацида журналистнуудай урда үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Энэ политика һайн үрэ дүнгүүдтэй байгаа. Юундэб гэхэдэ, экономикын талаар бэелүүлэгдэдэг холбоо барисаа эдэбхижүүлээ, промышленна харилсаа үргэдхөө. Тэрэшэлэн үниннөө хойшо хани барисаанай заншалтай болоһон арадуудай харилсаа бүхы талаарнь хүгжөөхэ арга олгоһон байна. Түрүүшээр шүүмжэлдэг байһан аад, хожомынь олон хүнүүд энэ политикые дэмжэн баримталдаг болонхой.

Гэхэ зуура, «һүүлэй һарануудта үзэгдэһэн зүришэлдөөтэ хэрэгүүд, шахардуу байдал һуларуулгын политикада муугаар нүлөөлөө» гэжэ Франциин правительствын толгойлогшо мэдүүлбэ.

Амгалан байдалай хэрэгтэ шухала хөөрэлдөөнүүдые хэжэ үргэлжэлхэһөө гадна, мүн орёо түбэтэй асуудалнуудые шиидхэхэ, тиин, Зүүн ба Баруун Европын хоорондын харилсаае этигэлсэлгын ба хани холбооной оршон байдалда үргэлжэлүүлхэ арга олгохоор ябуулга хэхые Франциин правительство шухалада тооломо гэжэ Р. Барр тусхайлан тэмдэглэбэ.

АЛЖИРАЙ ГАДААДЫН ПОЛИТИКЫН ЗОРИЛГО

АЛЖИР. Эб найрамдалай, арадуудай сүлөөтэ байдалай түлөө тэмсэл хадаа Алжирай гадаадын политикын гол зорилго мүн, ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй байлгын гол ёһон хадаа ороной дотоодын политическэ хараа шэглэлэй гол ёһон болоно гэжэ ороной гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Бенехья АНДР-эй Национальна арадай суглаанай (парламентын) эзэлжээтэ сессиин түгэсхэлэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Социалис ороннуудтай Алжирай ямар харилсаатай байһан тухай хэлэхэдээ, эдэ бүгэдэ хани барисаанай, ашатай туһатай холбоо барисаанда үндэнэлнэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ. «Манай харилсаануud империализмда, снонизмда ба шэнэ тухэлэй колониализмда эсэргүү хамтын тэмсэлэй үндэһэ һуури дээрэ байгуулагдана», — гэжэ тэрэ хэлэбэ.

АНДР-эй Национальна арадай суглаанай сессидэ хабаадагшад ороной экономическа хүгжэлтын табан жэлэй түсэб тухай, 1981 оной түсэб болон бюджет тухай, хүдэлмэриин үдэрэй хэмжээн тухай хуулинуудые, мүн социальна, политическэ шухала удха шанартай бусад хэдэн хуулинуудые зүбшэн хэлсэһэн байна.

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ НОМ США-да ХЭБЛЭГДЭН ГАРАБА

НЬЮ-ЙОРК. Американ «Интернэшнл паблишерс» гэдэг хэблэл КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй дурдалганууdай суглуулбарние барлан гаргаба. Бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ «Бага газар», «Һэргэн хүгжэлгэ», «Шэнэ газар» гэжэ гурбан зохёол тэрээн доторнь ороно. Эдэ зохёолнууд урда тээнь Холбоото Штадуудта тусгаар номуud болгогдожо, хэблэгдэн гараһан юм.

Л. И. Брежневэй эдэ зохёолнуудай США-да хэблэгдэһэн ушар мүнөө, Холбоото Штадуудай ба Советскэ Союзай хоорондын харилсаанай түгшүүрилтэй болоод байһан үедэ, онсо удха шанартай гэжэ «Интернэшнл паблишерс» компаниин президент Л. Дискин тусхайлан тэмдэглэнэ. Энэ номой хэблэгдэн гаралга манай хоёр ороной арадуудай хоорондо этигэлсэлгын ба хүршэ ёһоной оршон байдал тогтоолгодо, совет-американ харилсаае заһаруулан һайжаруулгада туһа хүргэхэ гээд найданабди гэбэ. «Дейли Уорлд» газетэ Л. И. Брежневэй дурдалганууdай номые шэнэхэлһэн рецензи дотороо нигэжэ тусхайлан тэмдэглэнэ. Энэ ном совет хүнүүдэй үнэн сэхые, эрэлхэг зоригтой, һүбэлгэн бэрхые, энэрхы сэдьхэлтэйе тодо хурсаар зураглан элирхэйлнэ. Тэрэниие уншаха, дахин дахин уншаха шухала. Юундэб гэхэдэ, бусадта жэшээ боломоор совет хүнүүдэй коммунис ёһоной эрхим шанарнуud суглуулбари дотор харуулагдана гэжэ тус газетэ тэмдэглэнэ.

ҮЗЭГДӨӨ ДУУЛДААГҮЙ ЕХЭ ҮРИ ШЭРИ

НЬЮ-ЙОРК. Парламентын һунгалтые болзорһоонь урид, июлиин 7-до зарлаха гэһэн шиидхэбэри Израилиин Министрнүүдэй кабинет гаргаа. Энэнь ноябрь болотор, парламентын ээлжээтэ һунгалтын үнгэргэгдэхэ ёһотой саг хүрэтэр, өөрынгөө тушаалай уялгануудые гүйсэдхэжэ шадахагүй байнаная Бегинэй правительствын мэдэрһые харуулһан эли тодо гэршэ болоно гэжэ «Нью-Йорк Таймс» газетэ тэмдэглэнэ.

«Ликуд» гэдэг хархис бүлэглэлэй харата этэгээдүүдэй олонхинь хабаададаг холимог правительство американ империализмын дэмжэлгэдэ түшэглэн, дүрбэн жэл шахуу соо засаглажа байхадаа, Израильда ба уласхоорондын оршом дотор арад зондо харша, арабуудта харша политика баримталан бэелүүлээ. Тель-Авивай эзэрхэн зонхилдог, түримхэй политика хэзээшье үзэгдөөгүй ехэ экономическа бэрхэшээлдэ ороноо оруулаад байна, 3,8 миллион хүн зонтой Израильда 15 миллиард шахуу долларой хэмжээтэй гадаадын үридэ о

ТООЛОН ТОДОРХОЙЛОЛГЫН ТҮБТЭ...

РепОртаж

«Эрдэм мэдэсэтэй, болбосорол ехэтэй мүнөөдэрэй мэргэжэлтэн бүхэн тоолон тодорхойлолгын техникэ хэрэглэжэ шадаха зэргэтэй», —гэзэ, академик В. М. Лушков хэлэнэн байдаг.

Ороноймнай олонхи дээдэ Һургуулинуудта, тэрэ тоодо Зүүн Сибириин технологическа институтай кафедрын дэргэдэ тоолон тодорхойлолгын түб байгуулагданхай. Иигэжэ студентнэрэй эрдэм мэдэсэеэ гүнзэгырүүлхэдэ, Һуралсалайнгаа шанар һайжаруулхада, эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхада таатай зохид эрхэ байдал тогтоогдоо. Гэхэнэ гадуур научно-методическа ажал ябуулгын дүнгүүд эндэ согсологдодог. Анхармаар нэгэ үүргэнь гэхэдэ, дээдэ Һургуулиин хүдэлмэрийе автоматическа аргаар хүтэлбэрилэлгэ болоно. Энэ үедэй түүшын шатань гэхэдэ, электронно-тоололгын машинануудтай студентнэрэй успевармостийе тодорхойлдог болонохой.

Юундэ заал һаа, энэ түб тухай хөөрэхэ хүсэлтэй-бибди гэхэдэ, эндэмнай (бусад дээдэ Һургуулинуудтай жэшэхэдэ) эгээл орёо нарин, үнэтэй сэнтэй тоолон тодорхойлолгын машинануудтай тодхогдонхой юм. Тоолон тодорхойлхо арга боломжоор иланганяа баян, тодо мэргэнүүдынь гэбэл «Наири» түхэлэй гурбан, «БЭСМ-4 М» гэһэн машинануудыйе нэрлэлтэй. Хэдэн зуугаад хүнэй тэсэбэри ехэтэйгээр, удаан саг соо хэхэ ажалые тон богонихон хугасаа соо, тодо нариндаар дүүргэхэ шадалтай техническэ түхеэрэлгэнүүд энэл даа.

—Коллективнай тон харюусалгатай даабаринуудыйе дүүргэдэг. Ерэздүйн мэргэжэлтэдыйе һургаха сэхэ уялгаһаа гадуур социальна удха шанартай шэнжэлгэнүүдыйе үнгэргэдэгбди, — гэзэ тус түбэй научна хүтэлбэрилэгшэ, институтай тоолон тодорхойлолгын техникын кафедрыйе даагша Ю. Ф. Мухопад хөөрэнэ.

Буряадай АССР-эй Элүүрыйе хамгаалгын министерствэтэй ажахын хэлсээн баталагдажа, хүн зоной ямар үбшэнөөр ехэнхидээ үбдэдэг ушар элирүүлэгдэнэн, үбшэнтэнэй тоо процентээр гаргагдаһан байна. Гурбан жэлэй туршада хэгдэнэч шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүд түбэй эмнэлгын эмхи зургаануудта эльгээгдэз һэн. Мүн ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинуудай ажал хэрэгые нарижуулан һайжаруулгын арга боломжонууд элирүүлэгдэнэн юм. Энэ яагаад түйлагдааб гэбэл, олониитын дунда асуудалнуудтай анкетэнүүд тараагдажа, харюунуудынь тусхай программануудыйе болгогдон бүридхэгдэнэнэй удаа машинын тоолологодо оруулагдажа болбосоруулагдаһан.

Ороноймнай саашанхи хүгжэлтые хараалһан Гол шэглэлнүүд сёо иигэжэ уншанабди: «Үйлэдбэри хүгжөөхэ, автомат манипуляторнуудыйе (промышленна робот), микропроцессорнуудыйе, мини-ЭВМ хэрэглэжэ байгаад, автомат аргаар залан хүтэлэлгые үргэдхэхэ, автомат аргаар хүдэлдэг цехүүдыйе, заводуудыйе байгуулха».

Тоолон тодорхойлолгын түбэй научна хүдэлмэрилэгшэд Улаан-Удын промышленна предприятинуудтай нягта холбоо барисаатай. Бар хүсэнэй ажалые онһожоруулха шэдитэй роботуудыйе электронно аргаар хүтэлэлгын асуудалнууд мүнөө эндэ шиидхэгдэнэ. Хүнэй ухаагаар зохёон бүтээгдэһэн рободые хүдэлгэхэ гээшэ мүн лэ бэрхэтэй юм байна гэжэ ойлгобобди.

Хөөрэлдөөндэмнай машина бүтээлгын факультедэй декан, техническэ эрдэмэй кандидат В. Р. Булатов хабаадалсахадаа, иигэжэ хэлэбэ:

— Гол түлэб электротехническэ болон манай факультедүүдэй студентнэр ЭВМ-үүдыйе һуралсалдаа хэрэглэдэг. Эгээл иимэ һалбаринуудта үйлэдбэрийе автоматизацилга үргэнөөр дэлгэрэнхэй бшуу. Тоолон тодорхойлолгын техникэ хэрэглэхэдээ, залуу үетэн ухаан бодолоо хүгжөөдэг, олон тоото шиидхэбэринүүд соohоо эгээл таатай зохидыень шэлэжэ һурадаг.

Научна кадрнуудыйе һурган хүмүүжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана. «БЭСМ-4 М» машинын начальник Б. Д. Аюшеев, мүн В. П. Дармахеев, Б. Б. Базаров гэгшэд бэлигтэй, ульһа залитай хүдэлмэрилэгшэд юм. Эдэнэр, бусадшье инженер-электроникууд, инженер-программистнуд Томскын, Эрхүүгэй университедүүдыйе, Москва хотын Бауманай нэрэмжэтэ дээдэ техническэ училищи, Ленинградай В. И. Ульяновай (Ленинэй) нэрэмжэтэ электротехническэ институт дүүргэнхэй. Тоолон тодорхойлолгын техникын кафедрыйе даагша Ю. Ф. Мухопад докторой диссертаци хамгаалхаар зэһэнхэй. Гадна мүнөө эндэ техническэ эрдэмэй 5 кандидат, 9 аспирант тоологдоно.

Институтай багшанар М. Ф. Степанов, С. О. Никифоров, А. Н. Мурашев гэгшэдэй хүтэлбэри доро техническэ уран бүтээлгэдэ хабаадалсагшад олон. Уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнууд оруулагдахаһаа гадна, шэнэ бүтээлнүүд зохёон хэгдэдэг. Жэшэлхэдэ, М. Ф. Степановай хүтэлбэри доро үнан доро шэнжэлгэнүүдыйе хэдэг робот бүтээгдэнэн, СССР-эй Наукануудай академиин Алас-Дурнын отделениин эрдэмтэдтэ эльгээгдэжэ, үндэр сэгнэлтэдэ хүртэнэн юм.

Эрдэм, техникын хүгжэлтэдэ боложо байһан агуу хубилалтануудай нэгэ шэнжые тус түбэй хүдэлмэриин жэшэ дээрэ бодотоор обёоржо болоно.

Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «БЭСМ-4 М» түхэлэй машинын оператор Н. М. Пронтеева, научна хүдэлмэрилэгшэ В. С. Слепнёв гэгшэд ажаллажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фотонууд.

Улаасхоорондын шэнжэлэл

ДЭЛХЭЙН ЗАЛУУШУУЛ ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

Эб найрамдалай, шахардуу шанга байдалые һуларуулхын ба буу зэбсэг хуряан абахын түлөө залуушуул болон студентнүүдэй Бүхэдэлхэйн хуралдаан Хельсинкидэ январиин 19-һөө 23 хүртэр табан удэрэй туршада болобо. Эндэхи «Финляндия» гэжэ ордон соо Европодо аюулгүй байдал хангаха ба харилсаа холбоо тогтоохо талаар зүблөөнэй түгэсхэлэй актда 1975 ондо гар табигдаһан юм. Мүнөө энэ түүхэтэ ордон соо зарлагдаһан улаасхоорондын тон шухала уулзалгада политическэ ба шажан мүргэлэй элдэб организацинуудай табан зуураа дээшэ түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн улаасхоорондын олон организацинуудай, тэрэ тоодо ООН-ой ажаглан шэнжэлэгшэд хабаадалсаба.

Эб найрамдалай, шахардуу шанга байдалые һуларуулга ба буу зэбсэг хуряан абалгын хуби заяанай түлөө харюусалгын үндэр мөдэрэлтэй байһан тула дэлхэйн бүхы түбинүүдэй залуушуулай түлөөлэгшэд Хельсинкидэ сугларһан байна. Ушар нимэнээ шахардуу байдалые һуларуулгын политическэ ба сэрэгэй талаар хараа бодолнууд, буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгын социальна ба экономическа хохидолто хойшолонгууд, буу зэбсэг гаргалгые хизаарлаха хэмжээнүүд ба тэрэнийе бүгэдэ нинтээрээ хуряан абалга, эб найрамдалай, национальна бэеэ даанхай байдалай ба социальна хүгжэлтын түлөө тэмсэл гэхэ мэтэ айхабтар шухала асуудалнууд Хельсинкидэ зарлагдаһан хуралдаанай зүбшэхэ зүйлдэ табигдаһан байха юм.

Л. И. Брежнев энэ хуралдаанда хабаадагшадта эльгээһэн амаршалга соогоо «Мүнөө амгалан байдал юрэ хүсэхэ гээшэ бага — эб найрамдал байгуулхые ородохо, тэрэнэй түлөө тэмсэхэ хэрэгтэй, манай энэ дэлхэй дээрэ залуу наһанһаа амгалан тайбанаар, эбтэй эетэйгээр ажаһуужа һураха шухала» гээд онсолон тэмдэглэнэн байна. Имагтал энэ хүсэл ермэлзэл залуушуулай хуралдаанай хүдэлмэриин гол хараа шэглэл боложо, бүхы ороноудай залуушуулай гол зорилгонуудай шиидхэбэрэ туилаха үлэмжэ һайн арга замуудые олохо тушаа хэлсэгдээ. Зарим асуудалнуудаар хараа бодолнуудайнь ондо ондоо байгаашье һаань, Хельсинкидэ сугларһан залуу коммунистнуд, социалистнуд, социал-демократууд, либерал болон радикалнуд, католигууд болон протестантнууд — манай үе сагай политическэ бүхы үзэл бодол баримталагшадай түлөөлэгшэд барандаа эсэсэй эсэстэ яһала бүтэмжэтэйгөөр үгээ ойлголсоо.

Хельсинкидэхи уулзалгын һүүлшын үдэр эб найрамдалай, шахардуу шанга байдал һуларуулгын ба буу зэбсэг хуряан абалгын хуби заяанай түлөө залуушуул болон студентнүүдэй Бүхэдэлхэйн хуралдаанай түгэсхэлэй документ нэгэн дуугаар баталан абтаа. Дэлхэйн залуушуулай бүгэдын хүсэл ермэлзэл элирхэйлэн харуулан, табак түбинн залуу түлөөлэгшэд иигэжэ тэмдэглэбэ: урда урдаһаа дайлалдахаар бэлэн болгогдоһон сэрэгэй хүсые бага болголгодо, буу зэбсэг, нэн түрүүн ядерна зэбсэг бүтээн гаргалгые хизаарлалгада зорюулагдаһан, улаасхоорондын арсалдаата асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэлгэдэ, дай һүжөөрөөжэ боломо үйлэ хэрэгүүдые усадхалгада зорюулагдаһан тодорхой, эрид шууд алхамуудые хэнгүйгөөр, империалис ээрхэн зонхилгын политикада эсэргүү ябуулгагүйгөөр, дэлхэйн бүхы районуудта политическэ шахардуу байдалые һуларуулгын хэмжээнүүдые абангүйгөөр улаасхоорондын аюулгүй байдал туйлахын аргагүй.

Хельсинкидэ үнгэргэгдэнэн хуралдаанай хүдэлмэриин бүтэмжэтэй һайн үрэ дүнгүүд хадаа буу зэбсэг ехээр гаргалгада эсэргүү, буу зэбсэг хуряан абахыйе, эб найрамдал ба улаасхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ дэлхэйн залуушуул болон студентнүүдэй хабаадалые эдэбхижүүлэн үргэдхэхэ хэрэгтэ таатай зохид урмашуулга болоно.

ШЭНЭ ПРЕЗИДЕНТ ШИИДХЭГДЭЭГҮЙ ХУУШАН АСУУДАЛНУУДТАЙ УШАРБА

Америкын Холбоого Штадуудта шэнэ президент тушаалдаа һууба. Үнгэрһэн жэлэй ноябрь һарада үнгэрэглэһэн һунгалта дээрэ илалта туйлаһан Р. Рейган январиин 20-до хуулита ёһоор тушаалаа абажа, США-гай 40-дэхи президент болобо. Иигэжэ Вашингтондо гүрэнэй засагай хүтэлбэри демократуудһаа республиканецуудай гарта оробо. Оронойнь политика удаадахи дүрбэн жэлдэ Картерай үеынхиһөө үндэһөөрөө хубилха гэжэ энэ үйлэ хэрэг оготошье харуулнагүй. Ушарынь гэхэдэ, демократическа парти, мүн республиканскашье парти томо капиталай аша туһада үнэн сэхээр алба хэдэг байна ха юм.

Гэбэшье Вашингтондо боложо байһан хубилалтануудые тоонгүй байха болоо һаа, буруу ааб даа. Ушар шалтагааниинь юуб гэхэдэ, США-гай ээрхэг түримхэй хүсэнүүд улаасхоорондын шахардуу байдалые һуларуулгада эсэргүү добтолго сэхэ хэхьень шэнэ захиргаанда мүнөө баалалта хэнэ, саашадаа буу зэбсэг ехээр гарган, дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ һаад түбэг тохёолдуулые ородоно. СССР-тэй ба хүгжэжэ байһан оронуудтай харилсааануудта эбсэшэгүй хараа бодол баримталхые шэнэ захиргаанда баадахаха, сэрэгэй талаар Советскэ Союзһаа булюу байдалтай боложо, дэлхэйн хэрэгүүдые шиидхэлгэдэ «түрүү» байха ябадал туйлаха һаданга гаргана.

Һунгалтада панхаруудтаһан Картер, тэрээндэ дүтэ хүнүүд шэнэ захиргаанда милитарис эстэфетэ дамжуулхын тула хэрэгтэй хамаг юумэ хуу хэнэн байна. Тэдэнэр 1982 оной сэрэгэй гаргашын астрономическа туйлай ехэ тоо — 200,3 миллиард доллар хэмжээтэй сметэ конгрессэй үзэмжэдэ табяа. Тэрэ сметэ энэ жэлэй октябриин 1-һээ бэелүүлэгдэжэ эхилхэ ёһотой.

Сэрэгэй гаргашые инмэ ехээр дэшэлүүлгэ экономическа үзэгдөөгүй ехэ хохидолдо хүргэхэгүй юм гү? гэһэн зүтэй асуудал «Нью-Йорк таймс» гэжэ буржуазнашье газетэ табина. Холбоото Штадуудта ушар байдал зүбөөр ойлгоһон ондоошье хүнүүд һанамжаяа мэдүүлнэ. Тэдэнэр засагай хүтэлбэридэ Картерай байһан жэлнүүдэй үедэ үзэгдөөгүй ехээр хохидоһон социально-экономическа асуудалнуудта анхарал хандуулхые үряална. Гадаадын политикада ушар байдалые зүбөөр ойлгодог боложо, Вашингтоной буу зэбсэг ехээр гаргаха бэшэ, харин хороохынь түлөө хүсэл ородолго гаргадаг хүнүүдэй тоо олошоржо байна.

Хүн зоной энэ хүсэл ермэлзэлые шэнэ захиргаан хэрэгсээнгүй хэр байжа шадахаб. Ямаршье юумэнэй боложо магад байгаашье һаа, шэнэ президент тусхайта ёһоор түрүүшынхеэ хэлэһэн үгэ дотороо США-гай экономическа ба социальна талаар шиидхэгдээгүй хуушан асуудалнуудта гол анхарал табиха зуураа, гадаадын политикын асуудалнуудые тон богонёор, айхабтар дүмүүгээр дайраһан байха юм.

Советскэ Союз тушаа хэлэхэ болоо һаа, президентын тушаалда нууһантайнь дашарамдуулан, Л. И. Брежневэй Р. Рейгандэ эльгээһэн амаршалга соогоо тэмдэглэнэнэй ёһоор, манай оронд СССР ба США хоёрой хоорондохи харилсааануудые бүтэмжэтэй һайн болгохын, улаасхоорондын шухала шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ алишье талаа болгоомжотой, зүб ябуулга баримталхын түлөө хүсэл ородолго гаргана.

ЧАД: ШЭНЭ ТҮХЭЛЭЙ КОЛОНИАЛИЗМЫН ХАРАТА ЯБУУЛГАНУУД

Африкын тэгэн дунда оршодог Чад гэжэ гүрэн һүүлэй үедэ шэнэ түхэлэй колониализмын харата ябуулгын хэгдэжэ байһан газар болонхой. Франциин буржуазна хэблэл энэ гүрэндэ эсэргүү кампани эмхидхээд, республикынь саг зуурынь правительствада үдэр бүри заналта хэжэ байна. Тэрээнһээ гадна, Чадта сэрэгэй хүсөөр баалалта хэгдэнэ. Чадай хуршэ Африкын түбэй республикадахи Франциин сэрэгэй баазануудта дайшалхы техникэтэй далайн-сэрэгүүд ба парашютистнууд яаралтай түргөөр асарагданхай.

Ээрэхэг түримхэй энэ ябуулгын шалтагаан юун байгааб гэхэдэ, Ливи Чад хоёр хоорондоо нэгэдэлтэй болохо ябадалда зорюулагдаһан политика бэелүүлхэ тухай хамтын коммюнике толилһоо байна. Национальна бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ аха дүү хоёр арадай хуулита энэ хүсэл ермэлзэл буруугаар тайлбарилагдаһан, Ливи Чадые ээмдэхэ хүсэлтэй болоо гэжэ хардан гэмнөнэн байха юм. Чадай бэеэ даанхай байдалда үнэхөөрөө аюул тохёолдуулжа байһан ушарал болохо тэрэнэй хилэ шадар француз сэрэгүүдые асаралга «Чадай бэеэ даанхай байдалые хамгаалха тушаа анхарал» гэжэ худал хуурмагаар идхагдаһан байна.

Энээн дээрэ үшөө ямар юумэ нэмэлтэйб гэхэдэ, 1900 оноо 1960 он хүртэтэр Чад Франциин колони байһан. Энэ ороной арад зон бэеэ даанхай байдалтай болоһонойнгоо һүүлээр аяар 20 шахуу жэлэй туршада француз сэрэгүүдые өөнэдынгөө газар дайдаһаа гаргахын түлөө тэмсэл ябуулха баатай болоһон гээшэ. Чадай зэбсэгтэ отрядуудай сүлөөрүүлгын дайшалхы ябуулганууде хэнэй ашаар 1979 оной мартын 23-да француз генерал Маллума гэгшын зохилхы журам усадхагдажа, француз сэрэгүүд ороноонь гаража ошоһон байна. Тэрэл оной ноябрь һарада Г. Уэлде гэгшээр толгойлогдоһон саг зуурын правительство Чадта байгуулагдаа бэлэй.

Оронойнь национальна нэгэдэлэй саг зуурын энэ правительство бүхы гүрэнүүдтэй, илангаяа хүршэ гүрэнүүдтэйгээ хани нүхэсэлэй ба харилсан туһалалсалгын холбоо барисаа тогтоохын түлөө бэлэн байһанаа мэдүүлээ. Африка түбинн энэ регионой оронуудта харша ябуулганууда Чад хэзээдэшье хэрэглэгдэхгүй гэжэ энэ правительство үшөө дахин гэршэлэн харуулаа. Тиигэжэ тэрэ Чадай дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархагүйе бусад гүрэнүүдые уряалаад, өөрынь газар дээрэ харинн гүрэнүүдэй сэрэгэй баазануудые байгуулха ямашье һэдэлгэдэ эсэргүү байһанаа эрид шууд мэдүүлээ.

Чадай империализмда эсэргүү шуу сэхэ хараа бодол шэнэ түхэлэй колонизаторнуудай уур сухал ехээр хүргэбэ. Гэбэшье колонизаторнуудай балмад бүдүүлигээр аашалдаг үе саг бусалтагүйгөөр ошонхой ааб даа. ФКП-гэй политбюрогой гэшүүн, национальна суглаанай депутат М. Гремец үгэ хэлэхэдээ, Франциин коммунис партиин үмэнэһөө имагтал энээн тухай онсолон тэмдэглэнэн байха юм. Африкада империализмыг жандармын үүргэ дүүргэдэг байха һэдэлгэ гаргадаг Франциин засагай хүтэлбэри баригшадые тэрэ эрид шууд буруушаагаа.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

ХҮН БА БАЙГААЛИ

АНГУУДАЙ ҮБЭЛЖӨӨН

Үбэлэй эгээл янгинама хүйтэн һара январь тухай «наран зун тээшэ, үбэл хүйтэн тээшэ» гэжэ ород зон хэлсэдэг. Үнэхөөрөөшье, энэ үедэ үдэр «борбилоогой алхамаар» нэмэгөө, хүйтэн улам шангададаг тээшэ. Январиин үдэшэ, үглөөгүүр 35—40 градус, бүри ехээршье хүйтэрдэг байна. Һарын тэнгээр Байгал далай мүльһэн хуягаа үмдэдэг.

Хээрэ ажамидардаг зэрлиг ан шубуудта эгээл бэрхэтэй хаһань үбэл гээшэ. Шубууд энэ үедэ дааража, хоолоор дуталдажа ядардаг. Хухэ буха, шиисгалдай, шаазгай болон турлаагууд айлай газаагуур үбдэл-сүбдэл түүжэ амидардаг. Тиихэдээ һойр, хура, хүдүүнүүд хуһанай буурсаг суглуулжа холлоно. Тэдэнэр һүниндөө саһан доро хонодог. Юуб гэхэдэ, тэдэнь нэхы хүнжэл доро ороһондол һалхигүй бүтүү байдаг гээшэ.

Ой соо ороходо, үбдэгсөө саһан, хон-жэн, агаар тунгалаг. Һарһанай мүшэр дээрэ тогтоһон саһан элдэб ангуудай дүрсэ мэтээр холоһоо үзэгдэнэ. Тиихэдэ түгсэгүүд дээрэ тогтоһон саһан томо хагаан һархяаг шэнгеэр харагдана.

Эгээл энэ үедэ ангуудай нэхы нэмэргэ хүсэнхэй. Елэн харахан ноохотой булган олзо бэдэржэ, нүхэнһөө холуур зайгуултана. Энэ габшагай шуран арьяатан шандага, хэрмэ, хулгана болон саһан доро шэбээлһэн хура, һойрнуудые шадамараар баримжа эдинэ. Хүдэрыншье дайралдаа һаа, жүзүүн дээрэнь саб буужа, түрээень таһа хазажа унагаадаг, һалхи шуурганай бууха-да, булган хэдэн үдэр нүхэнһөө гарангүй, урид суглуулжа нөөсэлһэн хулгана болон элдэб бишыхан шубуухайнуудаар хооллодог.

Үбэлэй хүйтэндэ тарганай поли, сабшалан дээгүүр бүдүүн хүзүүнэй мүрнүүд олошорно. Энэ арьяатан нэгэхэн һүниин туршада арбаад модоной зайда агнаха шадалтай. Бүдүүн хүзүүн хүдөө ажахыда туһатай амитадай нэгэн болоно. Энэ арьяатан нэгэ жэлэй туршада хэдэн зуугаад хултана, зумбараануудые хюдадаг юм. Жэшээлхэдэ, үбэлдөө бүдүүн хүзүүн эшэндэ хэбтэнэн зумбараануудай нүхэ малтажа ороод, досоонь байгшадые бултыень барижа эдидэг. Садхалан ябаа һаа, хулгана, зумбараануудые хюдажа, нэгэ газарта, ехэ нүхэн соо суглуулан нөөсэлдэг.

Хүйтэн жабартай үдэрнүүдтэ хэрмэн хатанги модоной хүнды болон элдэб мүшэрнүүдээр хэнэн дулаахан хурил соогоо ехэнхи сагаа үнгэргэнэ. Үглөөнэй хүйтэн жабарай буурахалзар хэрмэн хурилһаа гаража, һагсагархан һүүлээ зэнадаг, арбагархан һабарнуудаараа үнэ ноохоёо сэбэрлэдэг. Модоноһоо һүрэн буужа, намартаа нюуһан һамарай борбоосгой, хатааһан һархяагуудаа бэдэрхэеэ ошодог юм.

Хэрмэнэй арһан эгээ мүнөө һайн шанартай болонхой. Хөөбэриинь үдхэн, ноохониинь ута. Ангуушед хэрмэ мүрөөрнь дахажа, хурилһаань гаргажа буудадаг. Олонхи үшарта нэгэ модоноһоо хоёр хэрмэн баригдана.

Энэ үедэ шонын ороон эхилжэ, арьяатад таба-зургааараа һубарилдан зайгуултажа захална. Тэдэнэр үлэгшэнөө буляалдажа, улаа маахай болотороо наншалдана, бэе бэеэ зулгаалдана. Тиихэдээ бэе тамирайнгаа талаар шадалтай эрэ шоно бусадаа намнажа, үлэгшэнтээ нэгэ бүлэ болодог байха юм.

Шононууд агнуурийн ажахыда горитойхон хохидол ушарүулна. Үбэлэй үедэ эдэ арьяатад шандага, түрөөнэ олоор барина. Бугануудые боорлон намнажа, хабсагайһаа халяана. Хандагайнуудые елүүр мүльһэн дээрэ хальтираажа унагаагаад, барижа эдинэ. Эгээл энэ үедэ шонын ябадаг газарта хоро хаяжа, хабхаан зүүжэ, эдэ арьяатадые усадхахада, зохид хаһа ерэ.

Эшээндэ ородог амитад: баабгай, доргон, тарбаган, зарья, зумбараа болон жэрхинүүд нүхэн соогоо набша намаа, саһа бамбайтар дэбдэзд, үбэлые унтажа үнгэргэнэ.

Саһа шуурганда туулгагдаһан туруута ангууд үндэр газарһаа үбэлэйнгөө саһа багатай бэлшээридэ буунхай. Бодон гахайнууд һамарай борбоосгойнуудые бэдэржэ, хуша модоной үндынүүдтэ байрланхай. Хүйтэнэй үедэ гахайнууд олоороо сугларан, модоной мүшэр, хуурай набшаһа, хагдаар хэбтэрэ хэжэ хононо. Орооной үедэ хадаралдажа, тамираа алдаһан азарга гахайнууд һүрэһөө амяарлан хоолложо, шадал тэнхээгээ заһана.

Хандагайнууд уляаһанай бүтүү шэдхэ соо, ехэнхи ушарта гол горхонуудай эхиндэ байрлана. Энэ тураг ан үбэлдөө бургааһанай үзүүр, уляаһанай жэжэ мүшэр эдинэ. Ута шасатай хадаа гүнэзгы саһанда тогтонгүй дуратай газартаа хүрэжэ бэлшэнэ. Тэдэнэй хабтагар томо эбэр үбэлэй дунда һара болохо январь соо унадаг.

Бугануд эдеэлсэ баянтай бэлшээри бэдэржэ, түймэртэ дүрэһэн хухюуртай хундынүүдтэ байрлана. Тэдэнэр аихабтар һэргэг һэн тула харууһанай газарта, хадын ороидо гаража үдэртөө хэбтэжэ амардаг. Бугын яһан эбэр мартын тэнгээр унажа эзхалха.

Түрөөһэд сабшалан, тарялан шадар сугларанхай. Ойн соорхой, хадын майлада гаража бэлшэнэ. Удэртөө буртаг шэрэнги соо хороно. Газарта хүрэтэр урда хулгуудээрээ саһа этэржэ хэбтэзд, хибэдэһеэ хибэжэ амардаг байна. Гуранай эбэр үни унанхай. Эгээл мүнөө үедэ, январиин һүүл багаар шэнэ шуһан эбэр ургажа эхилхэ.

Буга, хандагайнууд газарай хүрьһэндөө бушхаһан хужарай амтатай тошо долёохоёо һүниндөө голдо ороно.

«Зөөлэн алта» олзоборилго февралиин 15, буга, түрөөнэнэй агнуури февралиин 1 болотор үргэлжэлхэ.

М. ГЫЛЫКОВ,
биолог-охотовед.

СПОРТ

ШЭНХИНЭЭТЭ ГОДЛИНУУД

Нютагаймнай эдир мэргэшүүлэй мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ, республикынь болон бүхэсоюзна ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадажа, амжалта, илалта түйладаг болоһондонь, Хурамхаанай хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер СССР-эй спортын мастер Анатолий Гармаев алдар габьяатай.

Район дотороо спортын эрэгэ урдын энэ зүйлые хүгжөөн дэлгэрүүлхэ талаар тэрэ ехэ хүдэлмэри хэнэн байна. Анатолий Дондуповичай хүсэлэл ородолгоор лэ спортын энэ зүйл Хурамхаанда хүгжөөгдөө гэхэдэ, алдуу болохогүй. Тэрэнэй һурагшад аха дүүнэр Цыренжаб болон Цыгүнжаб Будаевууд спортын мастерай нормо дүүргэд, мүнөө эдэнэр өөһэдөө «Динамо» бүлгэмдэ тренернүүдээр хүдэлдэг. Эдэнэр республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ нэгэнтэ бэшэ хүртэнэн, элдэб мүрысөөнүүдгэ илажа гараһан намтартай.

Һаяшаг баярта мэдээсэл Хурамхаанда хүрэжэ ерээ һэн. Эдэнэй дүү хүбүүн Цыденжаб Будаев Душанбегэй городской Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй шанда хүртэхын түлөө бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадахадаа, эрхим арбанай тоодо ороһоо гадна, СССР-эй спортын мастерай нормативыйе дүүргэнэн байгаа. Тэрэнэй энэ амжалтада тренер А. Д. Гармаев габьяатай юм.

Уланай дунда һургуулиин һурагша Цыденжаб зургаадахи класста һуража ябахадаа, номо годли түрүүшынхеэ гартаа баряа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ, ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэ Москва, Ленинград, Шэнэ Каховко, Ростов-на-Дону хотонуудта үнгэргэгдэнэн мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, хёрхо мэргэн байһанаа харуулба. Тэрэнэй дүй дүршэл, мэргэжэл шадабари мүрысөөндэ ургана гэхэдэ, алдуу болохогүй. Саашадаа эдир хүбүүхэнэй бүри ехэ амжалта туйлаха байһаниинь арсашагүй.

Нёдондо жэл Анатолий Дондуповичай үшөө нэгэ һурагша — Хурамхаанай дунда һургуулиин классай һурагша Лариса Целовальникова һур харбалгаар хэдэн мүрысөөндэ дээгүүр һуурги эзэлээ һэн. Үнгэрэгшэ үбэл Свердловск хотодо үнгэргэгдэнэн РСФСР-эй чемпионадта мэргэн хёрхо байһанаа харуулжа, мастерай нормо дүүргэнэн юм.

А. Д. Гармаевай хүтэлбэрилдэг секцидэ бэлигтэй бэрхэ мэргэшүүл олон. Хурамхаанай дунда һургуулиин юһэдэхи классай Виктор Онгонов спортын мастерта кандидат, Цыден Орбодиев, Жанна Батуева болон бусад нэгэдэхи разрядтайшуул болоһон байгаа. Бага наһанай бүлэгнөө Дима Будаев, Оля Нечкина, Эржена Урбадаева, Баяр Ринчинов болон бусад яһала һайн үрэ дүнгүүдые харуулдаг болонхой.

Хурамхаанай хүүгэдэй спортын һургуулиин секцидэ дүн хамта 60 хүбүүд, басагад ябадаг юм. Эдэнэр неделидээ гурба дахин һэрилго хэдэг. Тиихэдээ арга шадабаряа дээшэлүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулаг байна.

Нигэжэ районоймнай хүүгэдэй спортын һургуулиин мэргэшүүл мэргэжэл шадабаряа улам дээшэлүүлжэ, республикын, бүхэроссин мүрысөөнүүдтэ амжалта туйлаг боложо байнхай. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, спортын ветеран, ажалдаа үнэн шударга тренер А. Д. Гармаев эдэнние һурган хүмүүжүүлнэ бшуу.

В. ГАРМАЕВ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Орлёнок» телестудиин концертнэ зал. 11.05 — «Тростинка на ветру» — телевизионно уран һайханай фильм (1-дэхи серий). 12.30 — Шэнэ һонин. 15.45 — «Арадай мүнхэ дурасхаалда» — баримтата фильм. 16.00 — «Уран шүлэг». С. Орлов. 16.30 — «Спортын класс».

Улаан-Удэ. 17.00—«Байгал» — программа (буряадаар). 17.30 — «Хамар-Дабаан» — телевизионно аяншалагшадай клуб.

Москва. 18.00 — Спортын программа: 1. Санын спортоор дэлхэйн кубогта хүртэхын түлөө. Эрэшүүл. 15 км. Эхэнэрнүүд. 20 км. ЧССР ба Болгариһаа дамжуулга. 2. Хадаһаа санаар халтиралгаар дэлхэйн кубок. Слалом-гигант. Швейцариһаа дамжуулга. 18.55—«Зураг бүридэнь — нараН». 19.10 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

Улаан-Удэ. 19.25 — «КПСС-эй ЦК-гай проектын мүрнүүдэй саана «Намтарай эхин».

Москва. 20.10 — «Хари гүрэнэй фильмүүд». «Красавцы и сумасброды» — уран һайханай фильм (Венгри). 21.30 — «Время». 22.05 — «Баримтата экран». 23.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.30 — Баскетбол. «Жальгирис» (Каунас) — СК «Модерн» (Франци).

«СПОРТЛОТОГОЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

Январиин 17-до наадагдаһан «Спортлотогой» гурбадахи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«49-һөө 6-ень тааха спортлото»: 816,004 биледүүд ороо. Зургаан номер ханшье таабагүй, табан номер (23 карточка) тааһан хүнүүд — 3.585 түхэриг, дүрбэл номер (1714—карточка) таагшад—44 түхэриг, гурбан номер (31972 карточка) тааһан хүнүүд 3 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото». 2.597,691 биледүүд ороо.

Зургаан номер (16 карточка) таагшад—9.908 түхэриг, табан номер (1405 карточка) тааһан хүнүүд — 97 түхэриг, гурбан номер (77551 карточка) таагшад 5 түхэриг абаха.

Гурбадахи тиражай шүүбэринүүд январиин 28-һаа февралиин 28 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

САГАЙ УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР республика доторнай үүлэтэйшэг байха. Хойто районуудта, Байгал шадар багаханаар саһан орохо. Баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 18—23 градус хүйтэн, зарим районуудта 12 градус хүйтэн байха.

УЛААН-УДЭДЭ үүлэтэйшэг байха, саһан орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 18—20 градус хүйтэн байха.

ЯНВАРИИН 28—29-нэй үдэрнүүдтэ үүлэтэйшэг байха. Зарим газарта багаханаар саһан орохо, һулаханаар бороһолхо. Баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һүниндөө 28—32, градус хүйтэн байха.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «1981 ондо хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бэлдэхэ, тэрэнийе үнгэргэхэ нэмэлтэ х